

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De Burgerlijke Verantwoordelijkheid, bij het gebruik tot vredesdoeleinden van de Kernenergie

Er is meer en meer sprake van atomisch recht.

Inderdaad, het opkomen van de kernenergie heeft voor gevolg het ontstaan van internationale verdragen, wetten en reglementen, of ontwerpen ervan die vraagstukken behandelen van zeer uiteenlopende aard zoals deze van de burgerlijke verantwoordelijkheid, de veiligheid, de internationale autoriteiten of organisaties, enz. ...

Onze bedoeling is een van die vraagstukken in te leiden, namelijk dit van de burgerlijke verantwoordelijkheid van de uitbater van een kerninstallatie.

Wij zeggen wel «inleiden» want het vraagstuk is nog té aktueel en onopgelost. In Europa bestaan er twee officiële ontwerpen een Duits en een Zwitsers wetsontwerp. Verder hebben verscheidene werkgroepen het vraagstuk behandeld om reden van de belangrijkheid welke het vertoont voor de organisaties voor dewelke zij werkten : wij bedoelen de werkgroep van de Europese Verzekeraars en deze van de U.N.I.P.E.D.E. (Union Internationale des Producteurs et Distributeurs d'Energie Electrique). Beide werkgroepen hebben onlangs besloten verder samen te werken aan de studies aangaande dit probleem.

In de loop van de laatste maanden werd de vraag op de dagorde gebracht van verscheidene vergaderingen van een kommissie «ad hoc» van de E.O.E.S. Een nieuw ontwerp is hieruit ontstaan.

Hoewel wij persoonlijk als deskundige bij de Belgische afvaardiging, aan de werkzaamheden van deze kommissie hebben deelgenomen, wensen wij over dit laatste ontwerp nochtans niet te spreken en het voor te behouden voor een latere kritiek, wanneer de regeringen het eventueel in overweging zullen genomen hebben.

Vermelden we tenslotte dat enkele weken geleden een nieuwe werkgroep ontstaan is, namelijk in het kader van de Euratom. In deze laatste zetelen enkel ambtenaren met uitsluiting — onredelijk naar ons inzicht — van de juristen uit de privé-sector.

Men ziet onmiddellijk dat er geen tekort is aan werkgroepen. Zij staan allen voor hetzelfde onderwerp, zij komen dezelfde moeilijkheden tegen en hun besluiten nemen dezelfde grondprincipes aan. Het

zijn deze principes welke wij in de volgende hoofdstukken wensen te behandelen.

I. Toepassingsgebied.

De nucleaire gevaren bestaan in de verschillende stadia van het gebruik tot vredesdoeleinden van de splijtbare stoffen. Als zodanig bestaan zij zowel bij het vervoer te water en te land als bij het gebruik van deze stoffen in de krachtreactoren. Zij komen voor bij de fabrieken van isotopische splitsingen, bij de fabrieken die uitstralende materialen bewerken, enz.

Het is dus van belang dat de wetgeving toepasselijk gemaakt wordt op deze verschillende activiteiten en het ware wenselijk dat de verantwoordelijkheidsprincipes dezelfde zouden zijn voor de verschillende stadia.

Er is dus een probleem dat zich vóór alle andere stelt, n.l. de afbakening van het toepassingsgebied der wetgeving.

Het Duits wetsontwerp (artikel 20/1°) lost dit probleem op met het principe der verantwoordelijkheid als volgt in te leiden.

«...indien, onder de invloed van een phenomeen van nucleaire splitsing of uitstraling van een radio-actieve stof welke uitgaat van een installatie dienend tot voorbereiding of splitsing van nucleaire brandstoffen, of tot behandeling van uitstralende kernbrandstoffen of van een der diensten behorend tot de uitbating van een dergelijke installatie, of van de behandeling, daarin begrepen de verwijdering van de afvalstoffen...»

Het Zwitsers wetsontwerp stipuleert (artikel 11) :

«...Indien tijdens de exploitatie van een atomische installatie, een proces van nucleaire omvorming ... veroorzaakt, dan is de uitbater van de installatie verantwoordelijk voor de aangebrachte schade. Elk andere houder van kernbrandstoffen, van overschotten of van afval, is op dezelfde wijze verantwoordelijk voor de toegebrachte schade, ingevolge een proces van nucleaire brandstoffen, van overschotten of van afval, wordt de verantwoordelijkheid... uitsluitend

gedragen door de titularis van de transportvergunning.»

Deze tekst levert — naar onze mening — het bezwaar op twee problemen te verwarren, n.l. de afbakening van het toepassingsgebied en het bepalen van de verantwoordelijkheden.

Het Conventieontwerp voorbereid door de U.N.I. P.E.D.E. heeft integendeel de verdienste deze twee vraagstukken duidelijk te onderscheiden. In artikel 1 wordt gestipuleerd: «Onderhavige Conventie heeft tot doel het bepalen van de verantwoordelijkheid en het regelen van de voorwaarden tot herstel van de lichamelijke en de materiële schade rechtstreeks veroorzaakt aan derden door een proces van nucleaire transmutatie, ingevolge de produktie of het gebruik, de behandeling, het vervoer of het bewaren, met het oog op vredesdoeleinden van stoffen welke de bron zijn van kernenergie, van speciale kernstoffen of van onderprodukten die deze stoffen of materialen kunnen voortbrengen».

Aldus is het toepassingsgebied van de Conventie duidelijk afgebakend. Door dit feit zelf, zoals het trouwens verder klaar zal blijken, is de oplossing van het tweede probleem vergemakkelijkt.

Termen zoals «grondstoffen, kernenergiebronnen», «speciale kernmaterialen», «onderprodukten», zijn noties vervat in het op 25 maart 1957 te Rome ondertekend Euratom-verdrag (artikel 197), en het lijkt wenselijk tekstueel dezelfde definities te hernemen of te verwijzen naar de bepalingen van bedoeld Verdrag, ten einde een zekere eenheid te verwezenlijken tussen hetgeen men reeds noemen kan het Publiek Atomisch Recht en het Privaat Atomisch Recht.

* * *

II. Aard van de verantwoordelijkheid.

De verantwoordelijkheid kan *subjektief* of *objektief* zijn.

De *subjektieve* of «aquiliaanse» verantwoordelijkheid is deze gebaseerd op de schuld of het vermoeden van schuld.

a) Verantwoordelijkheid op basis van schuld.

Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 1382 B.W.

«Elke daad van de mens, waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, verplicht degene door wiens schuld de schade ontstaan is, deze te vergoeden.»

Het slachtoffer dient de schuld te bewijzen «*actori incumbit probatio*».

b) Verantwoordelijkheid op grond van vermoeden van schuld.

Artikel 1384 al. 1 B.W. beschikt als volgt:

«...Men is verantwoordelijk niet enkel voor de schade welke men zelf veroorzaakt, maar ook voor deze veroorzaakt door personen waarvoor men de verantwoordelijkheid draagt, of voor de zaken die men onder zijn bewaking heeft.»

Aangezien deze beschikking gebaseerd is op een vermoeden van fout, volstaat het aan diegene die de verantwoordelijkheid draagt of aan de houder der goederen, te bewijzen dat hij alle nodige voorzorgen genomen heeft om van alle verantwoordelijkheid ontslagen te worden.

In tegenstelling met de klassieke verantwoorde-

lijkheid heeft zich in onze landen van geschreven recht, de zich meer en meer uitbreidende toepassing ontwikkeld van het principe van objektieve verantwoordelijkheid, ook «causale verantwoordelijkheid» genoemd, die niet meer gebaseerd is op de fout maar enkel op het gevaar innig verbonden aan om het even welke activiteit «*cujus commoda, eius incommoda*». Het volstaat hier slechts het bestaan te bewijzen van een verhouding oorzaak-tot-gevolg om de verantwoordelijkheid vast te stellen.

Dit principe is aangenomen in een zeker aantal nieuwe wetgevingen, namelijk in België: in deze betreffende de werkongevallen, de mijnen, de luchtvaartongevallen, de elektrische exploitaties, enz.

Bedoeld principe werd dus aangenomen voor de gevaarlijkste bedrijvigheden.

Het lijdt geen twijfel dat het gebruik van kernenergie nieuwe gevaren oplevert voor de maatschappij. In geval van ramp veroorzaakt door een kernreaktie, zullen de slachtoffers niet in staat zijn de schuld van de houder te bewijzen, aangezien het ongeval zich plots kan voordoen, buiten de aanwezigheid van getuigen en zonder dat overlevenden of overblijvende sporen het mogelijk zouden maken onderzoeken in te stellen.

Anderzijds, zullen de mogelijke slachtoffers zonder de minste verdediging staan. Het is dus de taak van het recht alles in het werk te stellen om een regime te organiseren dat aan de slachtoffers toelaat te gepasten tijde, vlug, zoniet de volledige dan toch ten minste een gedeeltelijke vergoeding te bekomen van de hun toegebrachte schade.

Het aanvaarden van het principe der causale verantwoordelijkheid biedt nochtans zekere nadelen. Men kan vooreerst voorzien dat, binnen enkele jaren, de exploitatie van de kerninstallaties door de publieke opinie zal beschouwd worden als oneindig minder gevaarlijk dan heden ten dage. Hetzelfde fenomeen van evolutie in de gedachtengang is vastgesteld geweest op gebied van luchtvaartongevallen. De onzekerheid is een slechte raadgeefster.

Anderzijds zou moeten vermeden worden dat dit principe, éénmaal vervat in onze wetten, de oorzaak zou zijn van een verzwaring van de financiële lasten opgelegd aan de kernindustrie, hetgeen weldra een echt anacronisme zou veroorzaken, gezien de rol welke deze industrie zal dienen te vervullen.

Eindelijk een laatste bezwaar: de objektieve verantwoordelijkheid is in tegenstrijd zowel met de grondbeginselen van de «Common Law» als met deze van het geschreven Burgerlijk Recht.

De rechtsgeleerden zijn nochtans tot het besluit gekomen dat het principe van de objektieve verantwoordelijkheid slechts voor kritiek vatbaar is wanneer geen enkele uitzondering of beperking voorzien is.

Vanaf het ogenblik echter, waarop de nationale of internationale wetgever de verantwoordelijkheid afschaft in zekere omstandigheden, en redelijke grenzen stelt voor de schadeloosstelling der slachtoffers, vanaf het ogenblik dat hij aan deze laatsten, wat vergoeding betreft, stevige en doelmatige waarborgen biedt, blijkt het probleem gewijzigd; het is niet meer van juridische aard, zoals het tot nog toe was; het wordt, onder sommige oogpunten, van economische aard.

Het gaat er eigenlijk om te weten in welke mate een onderneming, bij de verzekeraars, dank zij de storting van een premie, het bedrag kan vinden voor de schadeloosstelling welke zij, volgens vooraf opge-

stelde berekeningen, zal moeten betalen aan derden bij ongeval.

Formulering.

In het *Zwitsers* wetsontwerp vinden wij de volgende tekst: «... Indien tijdens de uitbating van een kern-» installatie een proces van kerntransmutatie de dood » van een persoon veroorzaakt, zijn gezondheid aan- » tast of een materiële schade voor gevolg heeft, » wordt de uitbater van de installatie verantwoorde- » lijk gesteld voor de opgelopen schade. Elke andere » houder van kernbrandstoffen, van overschotten, van » afval, wordt op dezelfde manier verantwoordelijk » gesteld voor schade veroorzaakt tengevolge van een » proces van kerntransmutatie ».

Het *Duits* wetsontwerp stipuleert:

«... Indien onder de invloed van een verschijnsel » van een kernreactie een mens gedood wordt, zijn » gezondheid aangetast wordt of materiële schade » veroorzaakt wordt, wordt de eigenaar van de instal- » latie verantwoordelijk gesteld ».

Het ontwerp van Overeenkomst van de *verzekeraars van de zes landen aangesloten bij Euratom* stelt de volgende tekst voor:

«... De uitbater van de onderneming in dewelke » het kritisch punt van de splijtbare stoffen zou » kunnen bereikt worden, de plaatselijke houder van » kernbrandstoffen, van overschotten of van afval- » producten, voortgebracht door een kettingreactie » zijn verantwoordelijk... voor de lichamelijke en de » materiële schade veroorzaakt aan derden door een » proces van nucleaire transmutatie ».

Eindelijk bevat de tekst voorgesteld door de U.N.I.P.E.D.E. aan de E.O.E.S. de volgende beschik- kingen en neemt impliciet het principe van de objectieve verantwoordelijkheid aan.

Artikel 4: Iedere schade vooropgesteld door arti- kel 1 geeft recht — behalve de afwijkingen voorzien door artikel 7 en 8 — op een schadevergoeding aan de voorwaarden in deze overeenkomst bepaald.

Artikel 5: De verantwoordelijkheid van de schade veroorzaakt bij het uitoefenen van een der bedrijvig- heden geformuleerd in artikel 1 en de verplichting deze te vergoeden, vallen ten laste van de uitbater.

De verschillende teksten die wij hoger aanhaalden hebben de verantwoordelijkheid bekrachtigd van per- sonen die niet noodzakelijkerwijze dezelfde zijn.

Werden inderdaad opgenoemd: de uitbater, de houder, zelfs de eigenaar van de installatie. Deze hoedanigheden zijn soms aanwezig bij een en dezelfde persoon, maar het zal ook dikwijls anders wezen.

Deze kwestie is uiterst belangrijk want het gaat er om een of meerdere verantwoordelijken aan te dui- den, door het juiste ogenblik te onderscheiden wan- neer de verantwoordelijkheid van een fysische of morele persoon overgaat op een andere fysische of morele persoon: b.v. van de voortbrenger van radio- actieve stoffen op de vervoerder; of van de vervoerder op de omvormer; van de omvormer op de uitbater van een krachtinstallatie.

De moeilijkheid van dit vraagstuk neemt nog toe in de veronderstelling van betrekkingen tussen lan- den. Daar men hier dezelfde verantwoordelijkheids- bepalingen niet kent, is het probleem ingeval van kernrisiko des te moeilijker op te lossen daar het Euratomverdrag bijzondere regelen aangenomen heeft, wat de eigendom aangaat van de splijtbare stoffen; minder dan ooit gaat het hier, wat de eigenaar en

de bewaarder van de zaak betreft, om dezelfde fysische of morele personen.

Een besluit schijnt toch wel vast te staan: het blijkt noodzakelijk één enkele verantwoordelijke aan te duiden voor elk stadium van economische bedrijvig- heid waarbij kernenergie wordt aangewend. Dit sluit oplossingen uit, aanvaard in andere domeinen: alter- natieve verantwoordelijkheid; solidaire verantwoorde- lijkheid van twee of meerdere personen.

Wij menen dus, dat de oplossing weerhouden door de U.N.I.P.E.D.E. het voordeel biedt door één enkel woord de verantwoordelijke aan te duiden n.l.: *de uitbater*. Inderdaad, artikel 6 van de overeenkomst van de U.N.I.P.E.D.E. is als volgt opgesteld:

«In onderhavige overeenkomst verstaat men door » uitbater » ieder fysische of morele persoon die de » stoffen, materialen of onderproducten, vermeld on- » der artikel 1, produceert, gebruikt, behandelt of » bezit, of voor het vervoer ervan rechtstreeks of » onrechtstreeks instaat. Zonder bewijs van het tegen- » deel wordt als uitbater aangezien, de eigenaar van » iedere installatie of nog van ieder belangrijk samen- » stellend deel van deze installatie, d'enende tot voort- » brenging, gebruik of behandeling der stoffen, mate- » rialen of onderproducten waarvan sprake in arti- » kel 1, alsook de eigenaar van aangewende ver- » voermiddelen en deze van de opslagplaatsen waarin » genoemde elementen bewaard worden ».

We hebben vroeger gezien dat de strakheid van het principe der objectieve verantwoordelijkheid, waarvan wij enkele nadelen opgesomd hebben, gemilderd kan worden indien sommige uitzonderingen op de verantwoordelijkheid aanvaard worden.

1) *Fout van het slachtoffer:* Ind'een deze uitzon- dering aanvaard wordt door de meeste der bijzondere wetgevingen die het principe van de objectieve ver- antwoordelijkheid huldigen, ligt het niettemin aan de oorsprong van zeer delicate problemen. Volgens som- migen zou de verantwoordelijkheid van de uitbater gemilderd kunnen worden of zelfs uitgesloten naar gelang de fout al dan niet doorslaggevend geweest is, in het veroorzaken van de schade. Voor anderen zou het volstaan de fout van het slachtoffer op zichzelf te meten en dus niet in verhouding met de schade: in dit geval zullen de respectievelijke fouten de graad van verdeling der verantwoordelijkheden be- palen.

Het spreekt vanzelf dat deze vrijstelling slechts voor het slachtoffer zelf kan gelden, voor de schade hem berokkend.

Professor *Belli*, in zijn *verslag aan de E.O.E.S.*, verzet zich nochtans tegen deze vrijstelling, omdat, naar hij zegt: «indien de derde bedrijfelijk gehandeld heeft het causaal verband vervalt, gezien de oorzaak van de schade het bedrog van de derde zelf is, terwijl de kernactiviteit slechts een voorwaarde vertegen- woordigt en niet een oorzaak van het gebeuren. Indien het integendeel gaat om een fout uit onvoor- zichtigheid, onderbreekt deze niet het causaal ver- band, gezien de gebruiker van een installatie alle maatregelen moet nemen ten einde de fout van een derde onmogelijk te maken.

2) *Geval van overmacht:* Het geval van over- macht als uitzondering aannemen betekent een af- breuk aan de objectieve verantwoordelijkheid.

Professor *Belli* is van oordeel dat de gevallen van vrijstelling zouden moeten beperkt worden tot deze waarin de schadeloosstellingen zouden kunnen verzekerd worden door maatregelen van sociale orde die in verschillende landen bestaan (b.v. schadeloosstelling voor oorlogsschade). Hij voegt aan dit geval toe, dit

van de grote nationale rampen, aardbevingen, overstromingen, voor dewelke zelfs bij het ontbreken van preventieve maatregelen de wetgever van ieder land tussenkomt bij de bestemming der fondsen in verhouding tot de ernst van de ramp; dit ingevolge het nationale solidariteitsprincipe dat eist dat gans de samenleving in deze gevallen bijdraagt tot herstel van een algemene schade.

Hij sluit nochtans de sabotagedaden, gepleegd in vredetijd, uit.

In het ontwerp van de U.N.I.P.E.D.E. werden als uitzonderingen weerhouden: overmacht, wapenfeiten, sabotage, fout van het slachtoffer.

Het Duits wetsontwerp beschikt op het einde van artikel 20/1 dat «de verplichting van schadeloosstelling niet bestaat indien de schade berokkend werd door overmacht».

Het Zwitsers wetsontwerp in zijn artikel 12 beslist: «de verantwoordelijkheid in de zin van artikel 11 wordt niet opgelopen indien de uitbater van een atomische installatie of de houder van kernbrandstoffen, van overschotten, van afval, bewijst dat de schade veroorzaakt werd door een zware fout van de benadeelde of ten gevolge van wapenfeiten».

En eindelijk artikel III van het ontwerp van de «Groep der verzekeraars» beschikt dat de gevallen van vrijstelling van verantwoordelijkheid de volgende zijn: overmacht, wapenfeiten, zware fout van de benadeelde.

* * *

III. Grenzen van de verantwoordelijkheid.

De verantwoordelijkheid kan beperkt of onbeperkt zijn.

Alhoewel in het klassieke Burgerlijke Recht en in de «Common Law» het principe van de onbegrensde verantwoordelijkheid algemeen aanvaard wordt, blijft het niettemin waar dat de particuliere wetgevingen ontstaan in de laatste jaren, zeer dikwijls het principe van de begrensde verantwoordelijkheid toepassen.

In het Belgisch Recht komt deze beperking voor in de meeste hoger aangehaalde wetgevingen, en namelijk in deze op de werkongevallen en in deze op de luchtvaart.

Met het systeem van de beperkte verantwoordelijkheid, mag nochtans niet verward worden, de schikking, vastgelegd in artikel 3 van de wet van 1 juli '57 (verplichte autoverzekering). Dit voorziet inderdaad dat de waarborg die in algemene regel onbeperkt moet zijn toch kan beperkt worden tot de som van 5 miljoen Belgische frank per ramp, wat betreft de schade veroorzaakt door een brand of een ontploffing. Het gaat hier niet om een beperking van de verantwoordelijkheid maar wel om een begrenzing van de verzekeringsverplichting. In geval van ramp zal de verantwoordelijke persoonlijk gehouden zijn boven de 5 miljoen voor dewelke hij zou gedekt zijn door zijn verzekering.

Het is anderzijds zeker dat het precedent uit het luchtvaartrecht, ons ertoe moet aanzetten een oplossing van beperkte verantwoordelijkheid voor te stellen.

De beperking van verantwoordelijkheid is een waarborg voor economische ontwikkeling omdat ze als gevolg heeft de verzekeringspremies op redelijk niveau te houden, en zij aan de slachtoffers alle bovenmatige aanspraken ontzegt.

Het is stellig dat, indien er zich op een zekere dag

een grote kernkatastroof moest voordoen, de schade-loosstelling niet meer tot het domein van de private verzekering zou behoren en het zou nog minder met het kapitaal van de uitbaterende vennootschap zijn dat men in staat zou zijn de slachtoffers te vergoeden. Het zou een nationale ramp zijn, zoals de aardbevingen, de overstromingen, en zelfs de oorlog.

Het zal dan de rol zijn van de wetgever tussen te komen opdat de maatschappij het mogelijke zou doen om de slachtoffers schadeloos te stellen.

Het vraagstuk van de burgerlijke verantwoordelijkheid stelt op zichzelf reeds verschillende vraagstukken:

A. Bepaling der grenzen wat betreft het bedrag en de termijn.

B. Verdeling der schadevergoedingen.

A. Bepaling der grenzen.

a) Begrenzing van de verantwoordelijkheid wat het bedrag betreft.

Dit vraagstuk maakte het onderwerp uit van een verslag voorgedragen aan de E.O.E.S. door Mr Carruthers, die deze begrenzing verrechtvaardigt om drie hoofdmotieven.

— Ten titel van compensatie van de objectieve burgerlijke verantwoordelijkheid die deze is van de uitbater.

— Omdat de dekking van de burgerlijke verantwoordelijkheid vatbaar voor toekenning, door de verzekeraars begrensd is.

— En ten laatste, omdat de verzekeringsverplichting waarvan er sprake zal zijn in het volgend hoofdstuk, alle kansen heeft, ingeschreven te worden in de wetgevende teksten en deze verplichting noodzakelijk samen gaat met deze van een begrenzing van de verantwoordelijkheid.

Voor het bepalen van het plafond van de verantwoordelijkheid zal het natuurlijk logisch wezen dat men zich baseert op een redelijke veronderstelling van schade die zou kunnen berokkend worden. Het blijkt nochtans dat de algemene onwetendheid op dit punt — of misschien de inschikkelijkheid —, de deskundigen en de wetgevers van de andere landen en studiegroepen aangemoedigd hebben de tegenovergestelde weg op te gaan. Met andere woorden, men heeft het vraagstuk van de verantwoordelijkheid gekoppeld aan dit van de verzekering in plaats van het probleem van de verzekering te koppelen aan dit van de verantwoordelijkheid.

Het is in die zin dat Mr. Carruthers mocht schrijven: «...Om de grenzen van de verantwoordelijkheid vast te stellen dient men een zeker aantal factoren in overweging te nemen. De belangrijkste onder hen is misschien het bedrag der dekking van de burgerlijke verantwoordelijkheid, welke een uitbater kan bekomen op de verzekeringsmarkt in de landen welke lid zijn van de E.O.E.S.».

Het Duits wetsontwerp bepaalt terzake: «...Artikel 26/2°: «...Voor de schade aan het publiek en aan bezittingen ten gevolge van een en hetzelfde gebeuren is de verantwoordelijke slechts gehouden tot een bedrag van max. 25 miljoen D.M...».

Wat betreft het Zwitsers wetsontwerp (Art. 17/2°): «...De verzekering moet tot het beloop van 20 miljoen Zwitserse frs., de burgerlijke verantwoordelijkheid dekken opgelopen door ieder atomische ontploffing en door elke houder van kernbrandstoffen, overschotten of afvallen».

Buiten deze begrenzing van het globale bedrag der

schadevergoedingen die kunnen verschuldigd zijn voor elke ramp, om het even welk het aantal der verantwoordelijken of der slachtoffers weze, en welke ook de omvang der schade moge zijn, voorzien de meeste ontwerpen eveneens bijzondere beperkingen.

In het *Duits* wetsontwerp is de maximum schadevergoeding, in geval van dood of letsel, vastgesteld op 100.000 D.M. Bedrag overeenkomend met een jaarlijkse rente van max. 6.000 D.M.

Wat betreft de schade aan zaken, is de maximale vergoeding gelegen bij de normale waarde van de beschadigde zaak.

Het *Zwitsers* wetsontwerp beperkt (artikel 17/5°) niet de maximale schadevergoeding verschuldigd voor lichamelijke schade, maar wel het bedrag van de verplichte verzekering; deze verzekering kan beperkt worden tot 150.000 Zwitserse fr. per slachtoffer.

Het ontwerp van de U.N.I.P.E.D.E. legt de verschillende verantwoordelijkheidsbeperkingen vast zonder als dusdanig het bedrag te bepalen:

1) De totale som wordt opgelegd ingeval van lichamelijk letsel dat een totale blijvende invaliditeit met zich meebrengt.

2) In geval van lichamelijk letsel dat een bestendige gedeeltelijke invaliditeit met zich meebrengt, een tijdelijke invaliditeit of het overlijden, zal de grens van de verantwoordelijkheid vastgesteld worden krachtens de wetgeving van ieder land in evenredigheid met de vastgestelde beperking voor gevallen van bestendige totale invaliditeit.

3) In geval van materiële schade de vervangingswaarde van de zaak verminderd met een bedrag overeenstemmend met waardevermindering.

b) *Beperking van de verantwoordelijkheid wat de termijn betreft.*

Buiten de beperking van verantwoordelijkheid wat betreft het bedrag der schadevergoeding, stelt zich het probleem — oneindig veel delikater om op te lossen! — van de *beperking van de verantwoordelijkheid in de tijd*.

Deze kwestie maakt het onderwerp uit van een verslag opgesteld voor de E.O.E.S. door Prof. *Schropper*: dit verslag doet opmerken dat de schade aan personen in drie groepen kan onderverdeeld worden.

1° Hevige uitwerkingen die zich openbaren op korte termijn op verschillende lichaamsdelen of organen.

2° Uitwerkingen die zich na enkele weken of maanden openbaren en het geheel van het organisme aantasten.

3° Laattijdige uitwerkingen die zich openbaren na talrijke maanden of zelfs na jaren, onder vorm van kanker, onvruchtbaarheid, leucemie of verkorting van het leven. Deze uitwerkingen kunnen zich natuurlijk ophopen.

Indien zich enkel het derde gevolg voordoet, kan deze uitwerking plaats hebben, aldus de verslaggever, na een termijn van verschillende jaren die kan gaan tot twintig jaar, zonder enig vroeger voorkomend symptoom.

Het spreekt vanzelf dat het in dit laatste geval is dat de oplossing het meest te betwisten valt. Halen wij *Schropper* aan: «...De verantwoordelijkheid» voortspruitend uit het ongeluk mag enkel ingeroepen worden wanneer de plaats van het ongeluk met » alle zekerheid gevestigd is t.t.z. als men de tegenwoordigheid van de persoon kan vaststellen in de » gevaarlijke zone. Dit veronderstelt dat deskundigen » de uitgestrektheid van de gevaarlijke zone bepalen.

» Dit zou kunnen medegedeeld worden in een bericht » betreffende het ongeval waarbij alle personen die » in de gevaarlijke zone verbleven uitgenodigd worden » zich te doen kennen. Deze personen zouden onder » medisch toezicht moeten geplaatst worden... Het » geval van laattijdige uitwerkselen, verschijnend » zonder voorafgaande symptomen, is bijzonder deli- » kaat gezien deze vertraagde uitwerkingen eveneens » kunnen verschijnen in gevolge het feit van de op- » eenhoping der minder lichamelijke letsels, veroor- » zaakt door allerhande uitstralingen van zwakke » intensiteit die niet zouden ontdekt geweest zijn. Het » is dus niet mogelijk een verschil vast te stellen » tussen die twee categoriën van laattijdige uitwerkingen ».

Om dit probleem op te lossen moet men tegelijk rekening houden met de belangen van de slachtoffers en met een goede juridisch-sociale orde. Men moet zich afvragen of de studiegroepen dit tweede argument niet uit het oog verloren. Inderdaad, de meeste ontwerpen hebben tamelijk lange verjaringstermijnen vastgesteld wat de rechtsvordering van de slachtoffers tot het bekomen van schadeoosstelling betreft. Alleen het ontwerp van de U.N.I.P.E.D.E. maakt hierop uitzondering en wij sluiten ons bij deze zienswijze aan.

Het *Zwitsers* wetsontwerp stipuleert dat: «...de rechtsvorderingen verjaren na twee jaar, vanaf de dag waarop de benadeelde kennis genomen heeft van de schade en de verantwoordelijke persoon geïdentificeerd heeft, maar in ieder geval na dertig jaar te rekenen vanaf de dag waarop de schadelijke gevolgen zich veropenbaard hebben.

Het *Duits* wetsontwerp bevat een gelijkaardige bepaling.

Daarentegen stelt het ontwerp van de U.N.I.P.E.D.E. een verjaringstermijn vast van drie maanden te rekenen vanaf het ogenblik waarop de belanghebbende kennis genomen heeft van de schade, in ieder geval beperkt tot een termijn van vijf jaar, te rekenen vanaf het ogenblik dat zich het schadelijk feit voorgedaan heeft.

B. *Verdeling der schadevergoedingen.*

Een ander probleem wordt eveneens gesteld bij de meeste ontwerpen: dit van de samenloop van lichamelijke en materiële schade; het bedrag van de totale verschuldigde schadevergoeding kan de eventuele globale beperking van de verantwoordelijkheid, waarvan hoger sprake, overschrijden.

Er bestaat hier een dubbel probleem; dit van de samenloop en dit van de eventuele vermindering.

Om het eerste probleem op te lossen stelde men voor, in de teksten een evenredig deel van de globale maximale beperking te bestemmen om bij voorrang te dienen tot vergoeding van de schade aan personen. Aldus zou men kunnen bepalen dat, indien de schadevergoedingen terzelter tijd betrekking hebben op verlies van mensenlevens of op letsels, en op schade aan goederen, de helft van het te verdelen bedrag bij voorrang zal toegekend worden voor de vergoeding van mensenlevens en letsels, en dat, ingeval van ontoereikendheid, de vergoeding proportioneel verdeeld moet worden tussen de vergoedingen voor materiële schade en desgevallend het niet vereffende deel der vergoedingen voor verlies aan mensenlevens en voor letsels.

Wat het tweede probleem betreft, dit van de vermindering, blijkt het dat dit moet geregeld worden door een vermindering in ieder van de kategoriën.

Een ander meer algemeen probleem stelt zich nog : moeten de globale beperkingen de afzonderlijke beperkingen van verantwoordelijkheid gelijk zijn voor alle kerninstallaties, welke ook de belangrijkheid ervan weze ?

Een bevestigend antwoord op deze vraag lost zeker een vraagstuk op waarvoor men moeilijk een bevredigende oplossing vindt. Hoe kan men eigenlijk een redelijke verhouding bepalen tussen installaties totaal verschillend van aard of zelfs tussen installaties van dezelfde aard met verschillende capaciteiten ?

Het ligt dus niet binnen de grenzen van de verantwoordelijkheid maar het zal later de rol zijn van de verzekeraars de installaties te onderscheiden wat betreft het bedrag van de verzekeringspremies die betaald zullen worden, tot dekking van de verantwoordelijkheid, deze gelijk zijnde voor alle installaties.

Een laatste probleem is dit van de bepaling van de munteenheid die men als standaardmunt zal nemen. Het blijkt dat, naar het precedent van de internationale overeenkomsten in het luchtrecht, de standaardmunteenheid de goudfrank Poincaré zou kunnen zijn (samengesteld uit 65,5 mgr. goud ten titel van 900 duizendsten fijn metaal).

* * *

IV. Verzekeringen.

Zoals wij het vroeger lieten verstaan zou de verantwoordelijkheid terzake kernstof moeten gewaarborgd worden, t.t.z. dat de verzekering van het kernrisico zou verplichtend zijn binnen de grenzen van de bepaalde verantwoordelijkheid; men kan zich in de huidige stand van zaken niet inbeelden dat deze verplichting niet zou neergeschreven worden in een tekst.

De rol van de civilisten in de studie van dit bijzonder punt is tamelijk beperkt. Het gaat hier eigenlijk veel meer om een probleem voor actuarissen, en wij geloven dat het probleem hier voor hen begint.

Het is nochtans belangrijk de aandacht van de verzekeraars te vestigen op hetgeen de industrie van hen verwacht. Inderdaad, vereisten van economische orde willen b.v. dat een kernongeval dat aan een inrichting overkomt, welke ook de belangrijkheid hiervan weze, in niets de dekking van andere installaties zou wijzigen. M.a.w. de industrie verwacht van de verzekeringssector dat hij in staat zou zijn de totaliteit van de verantwoordelijkheid te dekken voor elke der installaties en zonder onderbreking, zelfs indien er zich ongevallen voordoen en zelfs indien de een of de andere van deze ongevallen het aspect van een nationale ramp zou hebben en het globaal maximum-bedrag van de verantwoordelijkheid zou bereiken, zoals hoger bepaald.

Elke andere toestand zou b.v. de electriciteitsnijverheid die een openbare dienst waarneemt, beletten zich in te laten met de nucleaire uitbating, daar zij bestendig het gevaar zou lopen de uitbating te moeten stop-zetten omdat haar verantwoordelijkheid niet meer zou gedekt zijn.

V. Tussenkomen van de Staat in de verantwoordelijkheid der schade veroorzaakt door kerninstallaties.

De wet Price Anderson 1957 heeft de staat als verzekeraar in het *Amerikaans recht* binnengeleid.

Inderdaad, deze wet voorziet de dekking door de V.S. van de verantwoordelijkheid der kernrisicos die deze overschrijden, welke kunnen gedekt worden door het geheel der private verzekeringsmaatschappijen en dit tot een grens van 500 miljoen \$ per ongeval.

Wij hebben hier wel al de elementen van een echt verzekeringscontract, gezien de ondernemingen jaarlijks een premie storten die 30 \$ bedraagt per 1.000 kw. termische energie. En de wet bepaalt nader, dat indien de som van 500 miljoen \$ niet volstaat, de bevoegde rechter alle nodige maatregelen zal mogen treffen voor de vergoeding der schade van de slachtoffers en de beperking van de verantwoordelijkheid der verantwoordelijke personen.

Het principe van de Amerikaanse wet is dus gebaseerd op het systeem van de onbeperkte verantwoordelijkheid, uitgezonderd de bevoegdheid van de rechter deze verantwoordelijkheid te beperken vanaf het ogenblik dat de schade de 500 miljoen \$ overschrijdt.

Het *Zwitsers* ontwerp voorziet van zijn kant dat de Federale Vergadering aanvullende fondsen mag toekennen voor het herstel van de schade indien het verzekerde bedrag onvoldoende blijkt om alle slachtoffers schadeloos te stellen.

Het komt ons nochtans voor dat het inlassen in een tekst van een verbintenis door om het even welke publieke autoriteit (Staat, Euratom, enz.) aangegaan, in de toekomst enkel moeilijkheden kan opleveren, terwijl het zeker is dat bij een gebeurlijke kernramp de regeringen en indien nodig de wetgevers in elk geval genoodzaakt zullen zijn de vereiste maatregelen te treffen voor ieder afzonderlijk geval van ramp, onafhankelijk van de thans in voorbereiding zijnde teksten.

Laten we hopen dat de Staat nooit moet tussenkomen. Indien nochtans op een bepaalde dag tragische omstandigheden hem er toe zouden nopen, zou de Staat zijn verantwoordelijkheid moeten opnemen om reden van zijn verplichting van hulp en bijstand.

* * *

Dit is slechts een inleiding, zoals we het aangekondigd hebben en zoals de lezer het zelf heeft kunnen vaststellen.

De juridische problemen van de verzekering van het nieuw risico werden enkel maar opgesomd. Wij hopen er later op terug te kunnen komen.

Zodra het E.O.E.S. ontwerp openbaar gemaakt zal zijn zullen we het aan een strenge en terzelfdertijd constructieve kritiek onderwerpen.

Onze wens is, er in geslaag te zijn de belangstelling te hebben gewekt vooral van jonge juristen en studenten; voor sommigen onder hen die zich bestemen tot juridische diensten in de internationale of nationale hoge administratie of in de privé-sector, blijkt deze nieuwe tak van het recht — nl. het atomisch recht — een onmisbaar deel te moeten uitmaken van hun vorming.

JACQUES MOULAERT,
Assistent aan de Rijksuniversiteit
te Gent.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 5 januari 1959.

Voorzitter : M. Van Beirs.
Raadsheer-Vervslaggever M. Belpaire.
Advocaat-Generaal : M. Dumon.

1. Voorlopige hechtenis. — Voorziening in cassatie tegen arrest waardoor voorlopige hechtenis gehandhaafd wordt. — Invrijheidstelling sedertdien. — Niet ontvankelijkheid der voorziening.
2. Magistraat. — Voorrecht van rechtsmacht ingevolge artikel 479 en 480 Wetboek van Strafvordering. — Op rust gestelde magistraat. — Voorrecht van rechtsmacht enkel toepasselijk bij opruststelling wegens het bereiken der ouderdomsgrens, niet bij opruststelling voor elke andere reden.

1. Een voorziening in cassatie tegen een arrest waardoor de voorlopige hechtenis gehandhaafd wordt is niet ontvankelijk, bij gebrek aan voorwerp, wanneer sedertdien de betichte in vrijheid werd gesteld.
2. Het voorrecht van rechtsmacht, voorzien in de artikelen 479 en 480 W.v.S., waardoor de magistraten onttrokken worden aan de bevoegdheid van de gewone strafrechter en rechtstreeks geoordeeld worden door de eerste kamer van het Hof van Beroep, geldt voor de oprustgestelde magistraten enkel wanneer hun opruststelling geschiedde wegens het bereiken van de ouderdomsgrens. In dit geval alleen blijven deze magistraten deel uitmaken van de rechterlijke macht.

In geval magistraten worden oprustgesteld wegens fysieke gebreken of andere redenen die hiermede kunnen gelijkgesteld worden, blijven zij niet langer behoren tot de rechterlijke macht en genieten zij niet van het voorrecht van rechtsmacht. Dit is zelfs het geval wanneer zij gemachtigd werden de eretitel van hun ambt te voeren.

X... en Y... t/ O.M.

Conclusies van het Openbaar Ministerie

Een misdrijf van gepleegd te Gent of elders in België op verscheidene tijdstippen tussen juni en september 1958 werd beide aanleggers ten laste gelegd.

De Procureur-generaal bij het Hof van beroep te Gent, oordelende dat de bepalingen van de artikelen 479 en volg. van het Wetboek van Strafvordering (hoofdstuk III, titel IV, boek II van dit wetboek) van toepassing waren ten opzichte van eerste aanlegger X..., vorderde een gerechtelijk strafonderzoek dat op bevel van de heer eerste voorzitter van voornoemd hof ingesteld werd.

Na dit onderzoek werden beide verdachten — de eerste bij toepassing van voormelde artikelen en de tweede wegens samenhang — door de Procureur-generaal rechtstreeks vóór de eerste kamer van het Hof van beroep gedagvaard.

Bij arrest van 30 oktober 1958 — één van de thans aangevallen arresten — heeft het Hof van beroep te Gent zich als bevoegd aangezien beslissende dat voornoemde bepalingen van het Wetboek van strafvordering ter zake van toepassing waren. Ik zal straks de gronden waarop dit arrest steunt vermelden en onderzoeken.

Welke is de juridische toestand van X..., eerste verdachte, toestand die aanleiding gaf tot de beslissing van de Procureur-generaal en daarna van het evenvermeld arrest van het Hof van beroep ?

X... werd bij koninklijk besluit van 1932 tot Substituut-procureur des Konings bij benoemd. Bij niet gemotiveerd besluit van de Regent van 1945 werd X... uit vermeld ambt « ontslagen » (« démissionné »).

Bij niet gemotiveerd koninklijk besluit van 1952 werd hij gemachtigd tot het voeren van de eretitel van dit ambt.

Bij verzoekschrift van 29 maart 1945 vroeg X... de herziening van de tuchtstraf die hij opgelopen heeft bij het besluit van de Regent van 1945.

Ingaande op dit verzoekschrift besliste het koninklijk besluit van 1956 het volgende :

a) « Aangezien uit de bestanddelen van de zaak blijkt dat verzoeker door zijn algemene gedraging gedurende de vijandelijke bezetting de waardigheid van zijn ambt van magistraat ernstig in opspraak heeft gebracht... Aangezien uit het nieuw onderzoek en uit de gedragingen van verzoeker sedert de tuchtstraf waarvan hij de herziening heeft gevraagd, blijkt dat de omstandigheid dat hij gedurende vele jaren uit de magistratuur verwijderd werd, met het daarmede gepaard gaande verlies van voordelen, een gepaste sanctie schijnt voor de te zijnen laste weerhouden feiten; dat er dus aanleiding bestaat tot herziening en tot toepassing van de hieronder bepaalde straf ».

b) Het besluit van 1945 wordt ingetrokken. De schorsing, met inhouding van wedde, wordt opgelegd voor de periode van 1945 tot 1956.

c) « Aangezien deze laatste beslissing tot gevolg zou hebben dat verzoeker in zijn ambt van ambtenaar van het openbaar ministerie zou worden hersteld; dat echter de weerhouden feiten de terugkeer van verzoeker in de magistratuur onmogelijk maken.

» De heer X... wordt derhalve op rust gesteld op datum van 1 september 1956. Hij mag zijn aanspraak op rustpensioen doen gelden ».

Deze beslissing werd genomen bij toepassing van artikel 7, § 6, van de wet van 24 december 1953 die bepaalt :

« Wanneer een ambtenaar van het openbaar ministerie ingevolge een herzieningsbeslissing terug in zijn functies zou moeten worden hersteld, dan kan hij van ambtswege worden op rust gesteld met recht op pensioen, overeenkomstig de beschikkingen voorzien bij de artikelen 10 en 11 van de wet van 25 juli 1867. Evenwel wordt de voorwaarde van lichamelijke ongeschiktheid voorzien bij de genoemde artikelen niet vereist ».

Het merkwaardig en zeer grondig gemotiveerd advies van de heer Procureur-generaal volgende, besliste het arrest dd. 30 oktober 1958 van het Hof van beroep te Gent dat de bepalingen van de artikelen 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering ter zake van toepassing waren.

Deze beslissing is op de volgende gronden gesteund :

a) De magistraten die op rust gesteld worden wegens lichamelijke ongeschiktheid genieten het zogenaamd voorrecht van rechtsmacht — bedoeld door de voornoemde artikelen van het Wetboek van Strafvordering.

b) De ambtshalve opruststelling bepaald in artikel 7 § 6 der wet van 24 december 1953 dient gelijkgesteld

te worden met de opruststelling wegens fysisch gebrek.

c) Eerste aanlegger behoudt derhalve het voorrecht van rechtsmacht.

De door de tweede aanlegger ingediende memories werden buiten de wettelijke termijnen neergelegd; wij kunnen ze derhalve niet in aanmerking nemen.

Een middel van ambtswege dient opgeworpen te worden. Ik meen immers dat de artikelen 479 en volg. niet van toepassing waren en dat derhalve het Hof van beroep onbevoegd was zodat een cassatie geboden is.

Ik ontveins me niet dat het probleem kies is. Om de redenen nochtans welke ik zal pogen zo duidelijk mogelijk uiteen te zetten komt me de beslissing van het bestreden arrest van 30 oktober 1958 niet wettelijk verantwoord voor.

Men zegt en schrijft doorgaans dat de magistraten van de rechterlijke macht die de misdrijven bedoeld door voornoemde artikelen van het Wetboek van Strafvordering gepleegd hebben een « Voorrecht van rechtsmacht » genieten.

Deze uitdrukking, ontleend namelijk aan het oud recht, legt de nadruk op een voordeel, of een persoonlijk belang van degene voor wie de uitzondering op de bevoegdheid van gemeen recht ingevoerd werd.

De redenen van bestaan en van toepassing van de artikelen 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering zijn nochtans vreemd aan een dergelijk persoonlijk belang of voordeel.

Uitsluitend het algemeen belang wordt door de toepassing van die artikelen nagestreefd.

Dit was niet steeds het geval in het oud recht en is ook niet steeds het geval in het recht van sommige andere landen zoals het nog tot vóór enkele jaren bestond of nog bestaat.

Men kende in onze landen en in Frankrijk het voorrecht om door de kerkelijke rechtscolleges gevonnist te worden, in Groot-Britannië, the benefit of clergy en in het Frankrijk van 1814 het voorrecht van de « Pairs du royaume ». In Groot-Britannië het voorrecht, dat pas in 1948 door de « Criminal Justice Act » afgeschaft is, van the « Peers » om door het House of Lords gevonnist te worden.

Jousse schreef in zijn « Instructions Criminelles » (tome I 485) « Quand les officiers royaux et surtout des Juges viennent à être accusés, leur dignité exige qu'ils soient traités avec plus d'égard et par des juges plus distingués que les simples particuliers » (1).

De bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, welke wij thans onderzoeken hebben een ander juridische rechtvaardiging.

Zij beogen het algemeen belang; de onpartijdige rechtsbedeling, de openbare orde, de waarborgen die aan al de justiciabelen, in een rechtsstaat, dienen verleend te worden.

Nadat de Heer Eerste Advocaat-generaal Melot in zijn conclusies gezegd had « Les articles 479 et suiv... sont basés sur un intérêt d'ordre public et de garantie sociale qui commande de mettre les juges et dans certains cas les officiers de P.J. à l'abri de poursuites vexatoires et inconsidérées » besliste het Hof op 19 juli 1897 (2) dat bedoelde artikelen « se justifient par des considérations d'ordre supérieur... d'un côté par la garantie spéciale qu'il importe d'assurer à l'officier de Police judiciaire plus exposé que tout autre à des actes de vengeance et à des poursuites téméraires... d'un autre côté par la nécessité de le soustraire à la juridiction d'un tribunal que des relations fréquentes

pourraient porter à une indulgence excessive et qui, de toute façon, serait soupçonné de partialité... »

In het arrest van 29 juni 1931 (3) lezen wij de volgende rechtvaardiging: « ... pour empêcher à la fois l'impunité... et les poursuites injustes, inconsidérées ou inopportunes dont leur caractère pourrait avoir à souffrir, même après un acquittement, la loi a cru nécessaire... ».

Welke zijn de personen op wie de thans besproken bepalingen van het Wetboek van Strafvordering van toepassing zijn? De magistraten van de rechterlijke macht die door die artikelen vernoemd worden (in een geval ook de officieren van de gerechtelijke politie). De hoedanigheid van lid van de rechterlijke macht is dus ontegenzeggelijk vereist.

Behouden zij deze hoedanigheid, de magistraten die afgetreden zijn ofwel wegens het bereiken van de leeftijdsgrens, ofwel wegens fysieke ongeschiktheid ofwel wegens ontslag om reden van persoonlijke aard, ofwel wegens het einde van het mandaat in geval van een tijdelijke functie, ofwel wegens afschaffing van de door de magistratuur beklede zetel? Blijven derhalve de bepalingen van de artikelen 479 en volg. van toepassing voor die personen die alzo afgetreden zijn?

Het bestreden arrest antwoordt bevestigend ten opzichte van de magistraten die de leeftijdsgrens bereikt hebben en ook voor de magistraten die hun functies verlaten hebben wegens lichamelijke ongeschiktheid, zoals bepaald door de artikelen 2 en 10 van de wet van 25 juni 1867.

Onder toepassing van de artikelen 12 en 13 van die wet welke het statuut van de magistraten van het openbaar ministerie gelijkstelt met dat van de magistraten van de zetel die om de twee bovenvermelde redenen hun functies verlaten hebben en voorts oordelend dat artikel 7 § 6 van de wet van 23 december 1953 de aldaar bedoelde ambtshalve opruststelling juridisch gelijkgesteld heeft met een opruststelling wegens fysieke ongeschiktheid, beslist het arrest dat eerste aanlegger het zogenaamd voorrecht van rechtsmacht geniet.

Om te beslissen dat zowel de magistratuur oprustgesteld wegens fysieke ongeschiktheid als diegene die de leeftijdsgrens bereikt heeft, voormeld voorrecht van rechtsmacht geniet, steunt het arrest op de volgende redenen:

« Overwegende dat waar de voorbereidende werken de bezorgdheid antonen van de wetgevers van 25 juli 1867 en van 20 mei 1845 het grondwettelijk beginsel der onafzetbaarheid met de regelen der opruststelling te verenigen, moet worden beslist dat, althans in de drie eerste gevallen, de gewezen magistratuur zijn status behoudt wat het voorrecht van rechtsmacht betreft ».

Ik kan bezwaarlijk deze redenen beamen. Ze zijn m.i. juridisch niet verantwoord. De voorbereidende werkzaamheden van de wetten van 1845 en van 1867 hebben een volledig en duidelijk onderscheid gemaakt tussen de magistraten die hun functie verlaten wegens het bereiken van de leeftijdsgrens en degenen die op rust gesteld werden wegens lichamelijke ongeschiktheid.

Het grondwettelijk beginsel van de onafzetbaarheid van de magistratuur van de zetel of liever van zijn « aanstelling voor het leven », heeft de wetgever ertoe gebracht te beslissen dat de magistratuur die de door de wet bepaalde leeftijdsgrens bereikt zou hebben lid van de rechterlijke macht zou blijven; maar dit grondwettelijk principe heeft hem niet verplicht hetzelfde te beslissen — en hij heeft het ook niet gedaan — voor de magistraten aan wier functie een einde kwam wegens ziekte.

De wetgever heeft beslist dat niets in de Grondwet verbodt dat een einde gemaakt zou worden aan de loopbaan van een magistraat die ziek was, op voorwaarde dat dit beëindigen — in geval van afwezigheid van toestemming — overeenkomstig artikel 100 van de Grondwet het gevolg van een beslissing van de rechterlijke macht zelf zou zijn. En deze zienswijze was m.i. volledig verantwoord.

Hij heeft integendeel moeten toegeven dat een einde van de loopbaan veroorzaakt wegens het bereiken van de door de wet bepaalde leeftijdsgrens, met de bepalingen van artikel 100 van de Grondwet onvereenigbaar zou kunnen zijn en daarom ook heeft hij voor die bepaalde toestand bijzondere waarborgen en uitzonderlijke beslissingen genomen.

Hij heeft beslist dat op de leeftijd door hem bepaald (70-72-75 jaar) de magistraat aan de uitoefening van zijn functie zou moeten verzaken... omdat die uitoefening, ten gevolge van een waarschijnlijkheid van ongeschiktheid, voor het algemeen belang nadelig zou kunnen zijn, maar dat, vermits hij voor zijn leven aangesteld werd en het in feite niet bewezen was dat hij werkelijk fysisch ongeschikt geworden was (welk feit door iedereen onmiskenbaar zou kunnen worden waargenomen en dat niet afhankelijk gesteld wordt van een willekeurige of vrije beslissing van een staatsmacht, zoals de wettelijke fictie van ongeschiktheid) hij lid van de rechterlijke macht zou blijven met de aan die toestand noodzakelijk verbonden gevolgen: de titel, de eerbetuigingen, de wedde, — het recht voort deel te nemen aan zekere plechtigheden, het recht de toga te dragen — slechts de werkelijke uitoefening van de functies wordt hem ontnomen om aan het openbaar belang ontleende redenen. Hij behoudt het lidmaatschap en zelfs de functies: hij wordt slechts belet ze uit te oefenen.

Die juridische toestand is uitzonderlijk. Hij is verboden aan de bepalingen van art. 100 van de Grondwet.

De magistraat die de leeftijdsgrens bereikt heeft, blijft lid van de rechterlijke macht en daarom zijn de bepalingen van de artikelen 479 en volg. van het Wetboek van Strafvordering voor hem nog van toepassing zoals ook de wetbepalingen betreffende sommige gevallen van onverenigbaarheid voor hem van toepassing blijven.

Geen enkele andere toestand kan hiermede gelijk gesteld worden.

Ook niet die van de magistraat die wegens lichamelijke ongeschiktheid op rust gesteld werd.

Niets in de Grondwet belette immers dat een einde zou gemaakt worden aan de loopbaan van een magistraat die lichamelijke ongeschiktheid zou worden en dat hij derhalve zijn hoedanigheid van lid van de rechterlijke macht, zelfs buiten zijn toestemming, zou verliezen.

Dit werd door iedereen aangenomen gedurende de parlementaire werkzaamheden van de vorige eeuw. In zijn conclusies genomen voor het arrest van 20 april 1950 (4) verklaarde de heer Procureur-generaal Cornil « La constitution ne s'oppose pas à ce que le magistrat incapable intellectuellement de remplir ses fonctions soit écarté de son siège — cela ne se discute plus depuis la loi de 1845 ».

Ik wens zo bondig mogelijk de wordingsgeschiedenis van de artikelen 1, 9, 10, 11 van de wet van 25 juli 1867 te schetsen — de Heer Procureur-generaal Cornil heeft in zijn zoëven vermelde conclusies deze geschiedenis volledig uiteengezet. Ik moge naar deze conclusies verwijzen.

Het zij me toegestaan eraan te herinneren dat art. 1 van de wet van 1867 beslist dat de leden van de Hoven en Rechtbanken op rust gesteld worden, ofwel wanneer een ernstige en bestendige ongeschiktheid hen belet hun functies te vervullen ofwel wanneer ze de leeftijd van 70-72-75 jaar bereikt hebben.

De artikelen 2 en 3 beslissen dat, indien ze, in die gevallen, hun ambt niet vrijwillig verlaten, ze door een arrest daartoe verplicht zullen worden.

Art. 9 beslist dat de magistraten die op rust gesteld worden wegens het bereiken van de leeftijdsgrens in principe het emeritaat genieten. Art. 10 beslist welk het bedrag en het juridisch regime van het pensioen zal zijn van de magistraten die de leeftijdsgrens niet bereikt hebben en die wegens fysieke ongeschiktheid hun ambt hebben moeten verlaten.

Op 14 mei 1842 werd door de regering een wetsontwerp bij de kamer voor volksvertegenwoordigers ingediend dat de inlassing, in onze wetgeving, van de verplichte opruststelling van de magistraten wegens twee redenen voorstelde:

- 1) Wegens lichamelijke ongeschiktheid;
- 2) Wegens het bereiken van een door de wet bepaalde leeftijdsgrens.

De centrale sectie heeft vlot en nogal vlug het eerste voorstel goedgekeurd (de opruststelling wegens lichamelijke ongeschiktheid), maar heeft geweigerd het tweede te volgen (opruststelling wegens een leeftijdsgrens door de wet bepaald). Het komt me noodzakelijk en nuttig voor enkele uittreksels uit het verslag van die commissie voor te lezen: « L'inamovibilité des juges est proclamée dans la constitution, non pas seulement dans l'intérêt des magistrats, mais encore et plus spécialement dans celui des justiciables.

« On a voulu, en sanctionnant ce principe, que jamais les décisions de la magistrature ne pussent être envisagées comme prises sous l'influence du gouvernement ».

« Ces considérations seules ont dicté cette disposition; ce serait une erreur que de n'y voir que l'intérêt des juges; cet intérêt est tout secondaire. Il y a plus, pour que le juge puisse l'invoquer en sa faveur, il faut qu'il présente toutes les qualités propres à remplir les fonctions auxquelles il est appelé; prétendre que l'on doit maintenir en place celui qu'une maladie grave et permanente empêche de répondre à ce que l'on peut exiger de lui, serait tourner contre la société un bienfait qui n'a été admis que pour elle. Cette opinion est trop bien sentie par tout le monde pour qu'il soit nécessaire de s'y arrêter davantage. Mais faut-il admettre avec le gouvernement que de l'âge de 70 ans résulte nécessairement une incapacité telle que le magistrat doive être écarté de sa place? La section centrale, d'accord avec toutes les sections, a cru devoir rejeter cette disposition;...

« La proposition du gouvernement n'est pas d'ailleurs nouvelle, déjà elle avait été faite dans le temps du congrès, qui crut devoir la rejeter. La section centrale partage cet avis; elle repousse la première disposition de l'article; quant à la seconde, celle relative à l'incapacité résultant d'une infirmité grave, la section l'a admise, alors que cette incapacité serait telle que le juge ne pût plus convenablement remplir ses fonctions. Dans ce cas, le principe de l'inamovibilité n'est pas lésé, puisque, comme nous l'avons dit plus haut, pour que le magistrat soit inamovible, il faut qu'il puisse remplir tous les devoirs de sa place. » (Verslag van de centrale afdeling). (5).

Het bedrag en het regime van het pensioen toegekend aan de magistraten die oprustgesteld zijn, wegens

physische ongeschiktheid onderzoekend, had de centrale commissie een tegenvoorstel gedaan: het toekennen van een pensioen lager dan de wedde wanneer de magistraat zijn functies moest verlaten wegens lichamelijke ongeschiktheid, en het toekennen van een pensioen gelijk aan de wedde wanneer de magistraat op de leeftijd van 75 jaar vrijwillig zijn functies zou wensen te verlaten. Dit tegenvoorstel werd als volgt gerechtvaardigd: « Dans le premier cas, celui qui s'est voué à la magistrature, carrière très peu lucrative, a, par cela même, acquis des titres à la bienveillance de la nation. Si des maladies graves et permanentes ne lui permettent plus de continuer, et viennent à l'atteindre à un âge où il n'a pas acquis droit à une pension entière, il convient du moins qu'il lui soit tenu compte des sacrifices et des travaux auxquels il a dû se soumettre pour acquérir des connaissances qui l'ont rendu utile à son pays; pour ces motifs, nous avons pensé que ce fonctionnaire avait des titres à une pension supérieure à celle proposée par le gouvernement; nous l'avons portée, à l'unanimité, à la moitié du traitement.

« Quant au magistrat parvenu à l'âge de 75 ans, qui demande sa retraite après une longue et honorable carrière, il a droit au repos. La société doit une récompense; réduire son traitement alors qu'il en aurait peut-être le plus grand besoin, serait un acte très peu digne de la nation. A ce magistrat la section centrale, également à l'unanimité, propose d'accorder, à titre de pension, l'intégralité de son traitement. Le magistrat a les mêmes titres à la bienveillance du pays que le professeur émérite qui, à l'âge de 70 ans, a droit à l'intégralité de son traitement, conformément aux dispositions du règlement organique du 25 septembre 1816, maintenu par la loi du 27 septembre 1835. Il est entendu que dans l'un et l'autre cas, les magistrats mis à la retraite conserveront tous leurs titres honorifiques. » (6).

Ik meen hier de nadruk op twee beschouwingen te moeten leggen:

1) Het principe van het emeritaat met zijn weerslag op het statuut van de magistraat dat later door de wet van 1867 aangenomen zou worden, wordt gedurende de besprekingen van de wet van 1845 niet voorgesteld. Men stelt weliswaar voor dat de magistraat die op de leeftijd van 75 jaar zijn ontslag vrijwillig zou indienen een pensioen gelijk aan zijn wedde ontvangen zou « parce qu'il a les mêmes titres à la bienveillance du pays que les professeurs émérites qui à l'âge de 70 ans ont droit à l'intégralité de leur traitement ». Maar, nergens, werd gezegd dat hij een magistraat-emeritus zou zijn d.w.z. — zoals in 1867 verklaard en beslist werd — dat hij een magistraat van de rechterlijke macht zou blijven.

2) Het verslag bepaalt weliswaar « il est entendu que dans l'un et l'autre cas, les magistrats mis à la retraite conserveront tous leurs titres honorifiques ». Doch hier zijn slechts de eretitels bedoeld en niet de omstandigheid dat de magistraat lid van de rechterlijke macht zou blijven.

Er werd niet beslist, zoals in 1867, voor de magistraat emeritus gedaan werd, dat slechts de uitoefening van de functie voortaan verboden zou worden, maar dat hij al het overige dat het gevolg van zijn benoeming was, zou behouden.

Het voorstel van de commissie betreffende het voordelig pensioen verbonden aan een vrijwillig ontslag werd door de kamers niet aangenomen.

De wetgevende macht die ook het principe van de verplichte leeftijdsgrens verworpen had, heeft dan de wet van 20 mei 1845 aangenomen.

Deze wet beslist het volgende:

1) De magistraat die aangedaan is door een ernstige en bestendige ongeschiktheid dient aan zijn functies te verzaken.

2) Indien hij het niet vrijwillig doet zal hij ertoe verplicht worden door een arrest uitgesproken door het Hof van Cassatie of door het Hof van beroep.

3) De magistraten die in de bovenvermelde omstandigheden op rust gesteld werden genieten een gewoon pensioen zoals de ambtenaar van de uitvoerende macht namelijk.

In 1849 werd door de regering een nieuw wetsontwerp ingediend dat andermaal het verplicht ontslag wegens het bereiken van de leeftijdsgrens voorstelde. Dit voorstel werd opnieuw door de kamers verworpen omdat het zoals vroeger onverenigbaar met artikel 100 van de Grondwet geacht werd.

In 1864 nieuw wetsontwerp met steeds hetzelfde doel. Daar de regering een volledige herziening van de wet op de rechterlijke inrichting aan de Kamers voorstelde had zij de twee toestanden in een enkel artikel samengevat: a) de opruststelling wegens physische ongeschiktheid (reeds aangenomen door de wet van 1845 en in identieke termen overgenomen in het ontwerp van coördinatie van de bepalingen betreffende de rechterlijke organisatie) b) de verplichte opruststelling wegens de grensleeftijd door de wet bepaald.

Deze laatste bepaling werd opnieuw onmiddellijk door de commissie van de Kamer als strijdig met de Grondwet aangezien. Geen bezwaar werd geopperd t.o.v. de opruststelling wegens lichamelijke ongeschiktheid. Zij was immers reeds sinds 1845 een wettelijk stelsel geworden.

Meermalen werd het wezenlijk verschil tussen de twee toestanden aangetoond. De eerste (physische ongeschiktheid) werd door iedereen als verenigbaar met de Grondwet aangezien. De tweede integendeel heeft de hevigste critiek uit het oogpunt van de grondwettelijkheid tweegebracht, zowel in de Kamer als in de Senaat waar nog verscheidene leden van het Nationaal Congres van 1830 aanwezig waren.

Kenschetsend is dat, wanneer het artikel dat later artikel 1 van de wet van 25 juli 1867 geworden is, in de Senaat ter stemming gebracht werd, een groot aantal leden de splitsing voor de stemming van dit artikel aangevraagd heeft ten einde de twee hierboven vermelde toestanden duidelijk te onderscheiden. Deze splitsing werd beslist.

De bepalingen overgenomen uit de wet van 1845 die de opruststelling wegens physisch gebrek betroffen werden toen door iedereen aangenomen, zonder enig grondwettelijk bezwaar. De andere integendeel betreffende de leeftijdsgrens, hebben slechts, wegens grondwettelijke bezwaren, 28 stemmen op 55 bekomen.

Het komt me nuttig voor kennis te geven van de nota van Pirmez en van Baron d'Anethan die duidelijk aantoonde dat de opruststelling wegens lichamelijke ongeschiktheid tot geen grondwettelijk bezwaar aanleiding kan geven en dat integendeel het ontslag wegens het bereiken van de leeftijdsgrens met de grondwet niet verenigbaar is:

« Le législateur peut, doit même ordonner l'éloignement de la magistrature du magistrat reconnu judiciairement, par suite d'infirmité, incapable de continuer à remplir ses fonctions et pourquoi le législateur doit-il agir ainsi? Parce que l'on ne peut plus considérer comme un véritable magistrat celui qui ne possède plus les qualités exigées pour entrer et rester dans la magistrature. Le législateur fait donc une loi constitutionnelle et nécessaire en donnant aux tribu-

naux le pouvoir de constater l'état physique et moral de leurs membres et de les priver de leurs fonctions en cas d'incapacité reconnue. C'est ce qu'a fait la loi de 1845. Mais le législateur ne peut pas, en présence du texte formel de la constitution, substituer à la réalité une présomption arbitraire et déclarer que tout magistrat à un certain âge est incapable de remplir ses fonctions. Cette déclaration législativement prononcée est anti-constitutionnelle d'abord parce qu'elle change la limite fixée par la constitution pour la cessation des fonctions judiciaires, ensuite parce qu'elle confond les pouvoirs en substituant la législation au juge » (7).

Voor de Senaat had Pirmez het gevaar van de verarring tussen de twee toestanden aangetoond:

« La nomination est certes un bail à vie. Mais le juge ne pourra pas toujours rester en fonction quand il n'est plus en état de faire son service, de remplir ses fonctions...

Le système de gouvernement c'est la nomination à la vie légale et non plus la nomination à vie physique ou animale...

On pourrait ainsi créer une vie légale pour le Roi et dire qu'à 70 ans il n'est plus roi » (8).

D'Anethan verklaarde ook « Evidemment la limite d'âge est très dangereuse... Un gouvernement pourrait prendre une loi disant qu'à la Cour de Cassation les magistrats de plus de 60 ans seront pensionnés. Ainsi on se débarrasse des gêneurs » (9).

De Heer Orts verklaarde « On ne peut faire dépendre la limite d'âge d'une fiction légale décidée par des majorités parlementaires. On a vu des lois faites pour un seul homme » (10).

Men leest in het verslag van de Senaat « Le Constituant n'a pas voulu que reste en fonction un être humain qui n'en avait plus les caractéristiques... Prétendait-on que la loi suprême a voulu dire qu'une fois nommé le juge conserve jusqu'à son dernier souffle son titre et ses pouvoirs, quelque notoire que devienne par la suite la perte de son intelligence, son incapacité? J'espère qu'on ne fera pas au Congrès l'injure de lui prêter une pareille absurdité ». (11)

De Heer Van Overloop bewees voor de Kamer dat het gedeelte van art. 100 dat voorschrijft dat de rechters door een vonnis ontzet mogen worden, hierdoor zowel de onwaardigheid van de rechter als zijn fysieke ongeschiktheid bedoelde maar dat de wetgever niet verder mag gaan, dat hij namelijk geen juridische fictie van fysieke ongeschiktheid beslissen mag. (12)

De Heer Nothomb verklaarde ook voor de Kamer dat de opruststelling wegens fysiek gebrek grondwettelijk was:

« Du moment où la force physique n'existe plus chez lui (le magistrat) ou que la vie morale est atteinte, il n'est plus à mes yeux un magistrat, il n'est plus dans les conditions que la Constitution a voulu établir et dès ce moment la loi doit prendre des mesures pour qu'il quitte son siège et qu'un autre vienne l'occuper. C'est là le correctif qu'apportent la raison et la nature des choses au principe de l'immovibilité.

Pour cela il y a deux moyens connus dont l'un existe déjà dans la législation et dont l'autre vous est proposé.

L'un est l'éméritat. Il consiste à dire: que le magistrat qui, à l'âge de 70, 72 et 75 ans se retire volontairement, jouit de l'intégralité de son traitement.

Le second moyen c'est l'application de la loi de 1845 ». (13)

Na besprekingen met de Minister van Justitie werd nochtans door de meerderheid van de commissie van de Kamer het principe van de opruststelling, op een

door de wet bepaalde leeftijd aangenomen. Maar deze toegeving werd afhankelijk gesteld van twee wijzigingen in het voorstel van de regering, die in de opvatting van de leden van de commissie van wezenlijk belang waren om het voorstel met de Grondwet te kunnen verenigen.

1) De grensleeftijd werd verhoogd;

2) De titel en de status van magistraat-emeritus zouden toegekend worden aan de magistraten die door dit nieuw stelsel van de grensleeftijd getroffen zouden worden d.w.z. dat zij — in de meeste gevallen ten minste — hun volledige wedde zouden behouden en bovendien leden van de rechterlijke macht zouden blijven.

De Heer Dupont drukt zich als volgt uit in zijn verslag:

« En 1843 on voulait enlever au magistrat qui atteignait sa 70e année, les prérogatives qui étaient attachées à ses fonctions, le dépouiller des honneurs dont il jouissait, lui ôter le traitement que la loi lui assurait, le réduire, au déclin de sa vie, à une position indigne de lui.

Aujourd'hui les dispositions sont toutes différentes, d'abord, on a reculé la limite d'âge, ensuite le magistrat qui a atteint l'âge de 70, 72 ou 75 ans conserve tous les émoluments et tous les honneurs attachés son siège: une seule restriction y est mise; on lui enlève le pouvoir de siéger c'est à dire qu'on ôte au magistrat celle de ses attributions qui peut être nuisible à la société... ». (14)

Heer Tack verklaarde:

« On pourrait jusqu'à un certain point soutenir que la Commission ne sortait pas des bornes de la Constitution. En effet dans cette combinaison le magistrat conserve son titre, les honneurs attachés à sa place, les bénéfices pécuniaires qui résultent de sa position. On lui laisse ses qualités, l'intégralité de son traitement, seulement on le dispense de remplir les obligations de sa charge. De quoi, dans cette hypothèse, a-t-il à se plaindre? ». (15)

En in het verslag van de Senaat leest men het volgende: « Lorsque la limite d'âge aura sonné... il n'aura plus à subir les réductions mesquines qui l'atteignaient auparavant avec la perte de ses fonctions: l'éméritat qu'on lui donne avec la dignité de la retraite et le repos absolu, lui conservera presque toujours tous les droits et les avantages du travail et de l'activité ». (16)

Het stelsel van de wetgever van 1867 samenvattende — stelsel betreffende de leeftijdsgrens — verklaarde de Heer Procureur-generaal Cornil in zijn reeds aangehaalde conclusies: « le projet n'est constitutionnel que parce qu'il ne porte pas atteinte à la position du magistrat mis à la retraite... mon éminent prédécesseur a montré que le magistrat émérite demeure dans la situation qu'il occupait avant d'atteindre la limite d'âge avec la seule restriction qu'il n'aura plus désormais à exercer ses fonctions ».

Na deze nogal uitvoerige uiteenzetting moge ik besluiten.

De opruststelling wegens fysieke ongeschiktheid werd door onze wetgever sinds 1845 aangenomen en als grondwettelijk aangezien. Noch de wet van 1845, noch die van 1867 hebben beslist dat de magistraat die om die reden op rust gesteld wordt — in strijd met hetgeen noodzakelijk normaal moet zijn en ook de toestand is van al de gewezen titularissen van openbare ambten — steeds lid zou blijven van de rechterlijke macht en al hetgeen aan dit ambt verbonden is zou blijven genieten, met uitzondering van de werkelijke uitoefening van het ambt; nooit werd betwist dat de Grondwet toeliet een magistraat gebeurlijk te ver-

plichten zijn functies te verlaten wanneer hij om fysieke redenen ongeschikt geworden was om ze te vervullen.

De termen zelf van de wet van 1867 maken een duidelijk verschil tussen de magistraten die de grensleeftijd bereikt hebben en diegene die wegens fysieke redenen op rust moeten gaan.

De eerste genieten het statuut van magistraat emeritus... de andere niet (zie art. 9 en 10 van de wet). De juridische toestand van de magistraat emeritus is uitzonderlijk. Het is immers uitzonderlijk dat, niettegenstaande het einde van zijn loopbaan, de rechter toch rechter zou blijven en al de rechten en verplichtingen verbonden aan zijn ambt — tenzij de uitoefening ervan — behoudt.

Dit uitzonderlijk statuut kan slechts door de wil van de wetgever uitgelegd en gerechtvaardigd worden — wil die hem door een grondwettelijk principe bestaande voor het openbaar belang opgelegd werd.

Dit grondwettelijk principe werd t.o.v. de wegens fysieke ongeschiktheid oprustgestelde magistraat niet ingeroepen.

De wetgever heeft ook te zijnen opzichte die uitzonderlijke toestand noch gewild noch beslist. Het is derhalve de rechterlijke macht niet geoorloofd aan die uitzonderlijke toestand een ruimer toepassingsveld te geven dan hetgeen én de Grondwet én de wet mogelijk maken.

De magistraat die op rust gesteld werd wegens een fysiek gebrek, zelfs indien hij door de regering uitdrukkelijk ertoe gemachtigd wordt de eretitel van zijn gewezen ambt te voeren, heeft zijn publiek karakter verloren en is geen lid meer van de rechterlijke macht.

Het zeggende voorrecht van rechtsmacht kan derhalve wettelijk niet meer op hem toegepast worden. Hij is ook m.i. niet meer door de bepalingen betreffende de gevallen van onverenigbaarheid getroffen.

De magistraat die de grensleeftijd bereikt heeft wordt integendeel wel verplicht die wettelijke principes aangaande de gevallen van onverenigbaarheid na te leven (althans die welke niet aan de uitoefening van het ambt verbonden zijn); deze magistraat is immers steeds lid van de rechterlijke macht.

Zoals de wet nergens bepaalt dat de wegens fysieke ongeschiktheid op rust gestelde magistraat nog lid zou zijn van de rechterlijke macht, bepaalt zij ook niet dat zijn vrijheid en zijn burgerlijk recht op het pensioen bepaald door de artikelen 10 en 11 van de wet van 1867, hem verleend werden met de beperkingen voortvloeiende uit het regiem der gevallen van onverenigbaarheid.

Ik ben derhalve van mening dat het arrest van 30 oktober 1958 dat de bevoegdheid van de eerste Kamer van het Hof van Beroep aangenomen heeft om, bij toepassing van art. 479 en volg. van het Wetboek van Strafvordering, kennis te nemen van de aanleggers ten laste gelegde misdrijven dient verbroken te worden. Vermits het Hof onbevoegd was zouden ook op de voorziening van tweede aanlegger de arresten van dezelfde Kamer van 25 oktober 1958 en van 20 november 1958 die uitspraak gedaan hebben nopens een verzoek om voorlopige invrijheidstelling dienen vernietigd te worden. Maar indien het arrest van 30 oktober 1958 reeds verbroken werd is de verbreking van de andere arresten van belang ontbloeit.

De voorzieningen van eerste aanlegger tegen hetzelfde arrest van 25 oktober 1958 en tegen het arrest van 29 oktober van de Kamer van inbeschuldigingstelling zijn zonder voorwerp geworden daar hij op 20 november in vrijheid gesteld werd.

De dagvaardiging van de Procureur-generaal van 20 oktober 1958 kon wettelijk de zaak niet aanhangig maken bij de eerste Kamer van het Hof en kon ook niet de verdachte onder een aanhoudingsbevel naar die Kamer verwijzen... vermits de artikelen 479 en volg. niet van toepassing waren.

De zaak zal naar het bevoegde rechtscollege dienen verwezen te worden; dit college zijnde de Raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent.

- (1) Zie noot 4, onderaan cassatie 26 juni 1877 (Bull. en Pas. 1877, I, 272).
- (2) Cassatie 19 juli 1897 (Bull. en Pas. 1897, I, 265).
- (3) Cassatie 29 juni 1931 (Bull. en Pas. 1931, I, 204).
- Zie ook Cassatie 3 november 1857 (Bull. en Pas. 1858, I, 18).
- (4) Cass. 25 april 1950 (Bull. en Pas. 1950, I, 560).
- (5) Zie Pasinomie blz. 295.
- (6) Zie Pasinomie blz. 296.
- (7) Verslag Senaat - Zitting 1865-1866, bl. XLVII.
- (8) Ann. Parl. Sénat-Séance 23 mei 1867, p. 305-310.
- (9) Ann. Parl. Sénat-Séance, 22 mei 1867, p. 295.
- (10) Doc. Parl. n° 67, Chambre Session 1866-67, p. 189.
- (11) Verslag Senaat: Zitting 1866-67, XLV.
- (12) Parlementaire Handelingen, Kamer 4 mei 1867, blz. 916.
- (13) Chambre des Représentants, Annales 4 mei 1867, p. 932, 7 mei 1867.
- (14) Chambre des Représentants, Annales 2 mei 1867, p. 905.
- (15) Chambre des Représentants, Annales 2 mei 1867, p. 903.
- (16) Parlementaire Handelingen Senaat 1865-66, p. XLVI.

Arrest

Het Hof,

Gehoord het door Raadsheer Belpaire gedane verslag en op de conclusie van de Heer Dumon, Advocaat-generaal;

Gelet op de bestreden arresten, gewezen respectievelijk ten aanzien van beide aanleggers op 25 en 30 oct. 1958 door de eerste kamer van het hof van beroep te Gent en op 29 oktober 1958 door de kamer van inbeschuldigingstelling van hetzelfde hof, alsmede ten aanzien van aanlegger Y. op 20 november 1958 door voormelde eerste kamer;

Overwegende dat de voorzieningen samenhangend zijn;

A. Wat betreft de voorzieningen van aanlegger X...

I. tegen het arrest van 25 oktober 1958 waarbij het verzoek van aanlegger tot voorlopige invrijheidstelling door de eerste kamer van het hof van beroep wordt afgewezen en tegen het arrest van 29 oktober 1958 waarbij de voorlopige hechtenis van aanlegger door de kamer van inbeschuldigingstelling wordt gehandhaafd:

Overwegende dat, in uitvoering van een op 20 november 1958 door de eerste kamer van het Hof van beroep te Gent gewezen arrest, aanlegger op dezelfde datum in vrijheid werd gesteld;

Dat, bij gebrek aan voorwerp, de voorzieningen niet ontvankelijk zijn;

II. tegen het arrest van 30 oktober 1958 waarbij de eerste kamer van het hof van beroep zich, bij toepassing van de artikelen 479 en 480 van het Wetboek van strafvordering, bevoegd verklaart om van de telastleggingen tegen aanlegger kennis te nemen:

Over het middel, ambtshalve afgeleid uit de schending van de artikelen 479 en 480 van het Wetboek van strafvordering, 10 11 van de wet van 25 juli 1867, 7, paragraaf 6, van de wet van 24 december 1953 betreffende de herziening van de tuchtstraffen, wegens hun gedragingen tijdens de vijandelijke bezetting, genomen ten aanzien van de personen bedoeld bij artikel 1, 2°, van de besluitwet van 8 mei 1944 betreffende de openbare ambten, en ten aanzien van sommige leden

van de rechterlijke orde, van de officieren en agenten van de gerechtelijke politie bij de parketten en van het personeel van de parketten en van de griffies :

Overwegende dat aanlegger vervolgd wordt om, « zijnde een der of ermede gelijk te stellen magistraten, bedoeld bij artikel 479 van het Wetboek van strafvordering, — met name ere-substituut-procureur des Konings, tot dit ambt benoemd bij koninklijk besluit van 1932, uit dit ambt « ontslagen » bij Regentsbesluit van 1945, en tot het voeren van de ere-titel van dit ambt gemachtigd bij koninklijk besluit van 1952, — buiten dit ambt zich schuldig te hebben gemaakt aan... zekere wanbedrijven gepleegd in 1958;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat aanlegger bij besluit van de Regent van 1945 ontslagen werd uit het ambt van substituut-procureur des Konings, dat bij toepassing van de wet van 24 december 1953 zijn geval herzien is geweest met, als gevolg, dat voormeld besluit ingetrokken werd bij koninklijk besluit van ... 1956 hetwelk hem uit zijn ambt heeft geschorst van ... 1945 tot ... 1956 en hem vanaf 1 september 1956 van ambtswege op rust heeft gesteld;

Overwegende dat, tot bevoegdverklaring van de eerste kamer van het hof van beroep bij toepassing van de artikelen 479 en 480 van het Wetboek van strafvordering, het arrest hierop steunt dat, om te weten of gewezen magistraten het zogenaamd voorrecht van rechtsmacht genieten, er moet worden onderzocht waarom de uitoefening van hun ambt hun ontnomen werd; dat waar de voorbereidende werken de bezorgdheid van de wetgevers van 25 juli 1867 en van 20 mei 1845 aantonen om het grondwettelijk beginsel van de onafzetbaarheid met de regelen van de opruststelling te verenigen, er moet worden beslist dat, onder meer in het geval waarin aan de magistraat wegens lichamelijke ongeschiktheid ontslag werd verleend, de gewezen magistraat zijn status behoudt wat betreft het voorrecht van rechtsmacht, en dat, krachtens de artikelen 12 en 13 van gemelde wet van 1867 dezelfde regelen van toepassing zijn op de gewezen leden van het parket, behalve vanzelfsprekend de onafzetbaarheid; dat, volgens artikel 7, paragraaf 6, van de wet van 24 december 1953, een opruststelling als deze van aanlegger geschiedt overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 10 en 11 van meergemelde wet van 1867, zonder nochtans dat de voorwaarde van lichamelijke ongeschiktheid vereist wordt en dat, door het spel van de artikelen 12 en 13 van die laatste wet, het geval van aanlegger moet gerangschikt worden onder de opruststelling wegens fysisch gebrek;

Overwegende dat hoofdstuk III van titel IV van boek II van het Wetboek van strafvordering de vervolging en het onderzoek regelt onder meer tegen de erin bedoelde magistraten wegens misdaden en wanbedrijven door hen gepleegd zo buiten hun ambt als in de uitoefening ervan;

Dat aldus vereist wordt dat, ten aanzien van het misdrijf, bedoelde magistraten de hoedanigheid van leden van de rechterlijke macht bezitten;

Overwegende dat artikel 1 van de wet van 25 juli 1867 twee onderscheiden oorzaken tot opruststelling van de magistraten voorziet : de eerste, letterlijk overgenomen uit artikel 8 van de wet van 20 mei 1845, zijnde het ernstig en bestendig gebrek dat hun niet langer toelaat hun ambt naar behoren te vervullen, en, de tweede, het bereiken van de door de wet bepaalde leeftijd;

Overwegende dat de bepalingen van de artikelen 3 en 9 van de wet van 25 juli 1867 geboden waren opdat, naar de opvatting van de wetgever, die wet

overeenkomstig zij, wat aangaat de eerste van gemelde oorzaken, met het tweede lid van artikel 100 van de Grondwet, en, wat aangaat de tweede oorzaak, met het eerste lid van dat artikel;

Overwegende dat een magistraat die, wegens enig gebrek niet meer in staat is zijn ambt verder uit te oefenen, hetzij op zijn verzoek ontslag bekomt, hetzij op rust wordt gesteld krachtens de in de artikelen 3 tot 8 van de wet van 1867 bedoelde rechterlijke beslissing, niet langer tot de rechterlijke macht behoort, al werd hij tot het voeren van de eretitel van zijn ambt gemachtigd;

Dat, integendeel, wanneer een magistraat, zelfs op zijn verzoek doch krachtens de wet, op rust wordt gesteld wegens het bereiken van de leeftijdsgrens, die magistraat met zijn ambt bekleed blijft, niettegenstaande hij hetzelfde niet meer daadwerkelijk uitoefent;

Overwegende dat daar aanlegger zich niet bevindt in het enig geval waarin, na opruststelling, een magistraat tot de rechterlijke macht blijft behoren, de toepassing van de artikelen 479 en 480 van het Wetboek van strafvordering uitgesloten is;

Dat, om er anders over te hebben beslist, het arrest de in het middel aangeduide wetsbepalingen heeft geschonden;

B. Wat betreft de voorziening van aanlegger Y... :

I. tegen de arresten gewezen door de eerste kamer van het hof van beroep : a op 25 oktober 1958 waarbij het verzoek van aanlegger tot voorlopige invrijheidstelling wordt afgewezen; b) op 30 oktober 1958 waarbij de bevoegdheid van die kamer wordt erkend om, bij toepassing van de artikelen 479 en 480 van het Wetboek van strafvordering, kennis te nemen van de telastleggingen tegen aanlegger wegens hun samenhang met deze tegen aanlegger X...; c) op 20 november 1958 waarbij het verzoek van de procureur-generaal bij het hof van beroep tot voorlopige invrijheidstelling van aanlegger wordt afgewezen :

Over het middel ambtshalve aangevoerd en gesteld in dezelfde termen als datgene aangevoerd op de voorziening van aanlegger X... tegen het arrest van 30 oktober 1958 :

Overwegende dat, om eensluidende redenen, als deze ingeroepen op voormelde voorziening van aanlegger X..., de eerste kamer van het hof van beroep zich ten onrechte bevoegd heeft verklaard om van de samenhangende telastleggingen tegen aanlegger kennis te nemen;

Overwegende dat ingevolge het inwilligen van de voorziening tegen het arrest van 30 oktober 1958, de voorzieningen tegen de arresten van 25 oktober en 20 november 1958 van voorwerp ontbloot worden;

II. tegen het arrest van 29 oktober 1958 waarbij de kamer van inbeschuldigingstelling, uitspraak doende op het beroep tegen de beschikking van de raadkamer die de opheffing van het tegen aanlegger afgeleverd bevel tot aanhouding gelast, ingesteld door de procureur des Konings vooraleer aanlegger vóór de eerste kamer van het hof van beroep werd gedagvaard, die beschikking te niet doet en de voorlopige hechtenis handhaaft :

Overwegende dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen :

En zonder acht te slaan op de memories tot staving van de voorzieningen tegen de arresten van 25 en 29

october 1958, door aanlegger X... ter griffie van het hof van beroep neergelegd na het verstrijken van de bij artikel 422 van het Wetboek van strafvordering gestelde termijn, noch op de door die aanlegger tijdig aan het openbaar ministerie medegedeelde memorie betreffende het arrest van 30 oktober 1958 welke geen middel voorstelt, noch op de memories door aanlegger Y... aan het openbaar ministerie medegedeeld na het verstrijken van de termijn van acht dagen bepaald bij artikel 53 van het besluit van de Souvereine Vorst van 15 maart 1815, zoals door artikel 6, paragraaf 1, van de wet van 20 juni 1953 gewijzigd,

Voegt de voorzieningen samen;
 Verbreekt het bestreden arrest van 30 oktober 1958;
 Verwerpt de voorzieningen voor het overige;
 Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;
 Laat de kosten ten laste van de Staat;
 Verwijst de zaak naar de raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer — 11 oktober 1957.

Eerste voorzitter: M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever: M. De Bersaques.

Advocaat-Generaal: M. Depelchin.

Advocaten: Mrs. Pirson en Van Ryn.

Internationaal privaatrecht. — Echtscheiding. — In Nederland tussen Belgische echtgenoten uitgesproken vonnis van echtscheiding in casu zonder werking in België.

Luidens artikel 3, lid 3, B.W. gelden de wetten betreffende de staat der personen voor de Belgen, ook wanneer zij in het buitenland verblijven.

Die wetten van openbare orde begrijpen ook die; welke de rechtsgronden voor echtscheiding op beperkende wijze bepalen.

Artikel 230 B.W. bepaalt, dat de vrouw echtscheiding kan vorderen tegen haar man op grond van overspel, wanneer hij zijn bijzit in de gemeenschappelijke woning gehouden heeft.

De Belgische wetgever neemt dus overspel van de man als rechtsgrond voor echtscheiding alleen aan, wanneer de echtgenoot gewoonlijk schuldige betrekkingen met een bijzit in de gemeenschappelijke woning heeft onderhouden.

De vervulling van die voorwaarde staat ten deze niet vast, daar aan de ene kant de Nederlandse rechtbank zich ertoe beperkt vast te stellen, dat de vordering niet ongegrond voorkomt, en aan de andere kant die vordering steunde op de enkele omstandigheid, dat de man vleselijke gemeenschap met een andere vrouw dan zijn wettige echtgenote had in hun gemeenschappelijke woning, zonder aan te voeren dat die betrekkingen een gewoonlijk karakter hadden vertoond.

Luidens artikel 11, I, 1° van het Nederlands-Belgisch verdrag van 28 maart 1925 kan het gezag van het door de rechtbank te 's Gravenhage gewezen vonnis dus in België niet worden erkend, daar het in strijd met artikel 230 B.W., dat van openbare orde is, de echtscheiding uitspreekt.

Franck t/ Pannier e.a.

Gelet op het bestreden arrest, gewezen de 10 juli 1956 door het Hof van beroep te Brussel;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 3, 6, 147, 184, 227 en 230 van het Burgerlijk Wetboek, 11, namelijk paragraaf 1, 1° en paragraaf 2 van het Verdrag te Brussel op 28 maart 1925 gesloten tussen België en Nederland betreffende de bevoegdheid en het gezag van rechterlijke beslissingen, van het enkel artikel van de wet van 16 augustus 1926 dit verdrag goedkeurende, en 97 en van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest zegt voor recht, dat de echtscheiding uitgesproken door de arrondissementsrechtbank te 's Gravenhage (Nederland) op 6 augustus 1948 tussen eiser en tweede verweerster niet tegenstaar is in België, en dienvolgens dat het huwelijk daarna gesloten tussen eiser en eerste verweerster nietig is daar eiser nog in de banden van een eerste huwelijk verkeerde, beveelt de overschrijving van zijn beschikkend gedeelte op de registers van de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand en de melding ervan in de rand van de huwelijksakte der partijen Franck-Pannier, en eiser tot de kosten veroordeelt,

en doordat het deze beslissing steunt op de verklaring dat gezegd vonnis strijdig is met de Belgische openbare orde, om de reden:

dat elke geheime verstandhouding tussen de echtgenoten om een echtscheiding door onderlinge toestemming te vermommen onder de vorm van een echtscheiding wegens een bepaalde oorzaak strijdig is met de wet en met de openbare orde,

en om de reden dat Franck en Dupont het eens zijn geweest om uit de echt te scheiden en hun echtscheiding vóór de Nederlandse rechter te vervolgen, vóór dewelke, daar in het Nederlands recht de echtscheiding door onderlinge toestemming uitgesloten is, Dupont een geding in echtscheiding instelde op basis van onderhoud van bijzit in hoofde van Franck, dat Franck daarin volkomen toestemde en de gepaste maatregelen trof die bedoelde procedure moesten vergemakkelijken, zich te Scheveningen liet inschrijven voor de noodwendigheden van de zaak, concludeerde op de vordering dat hij zich gedroeg aan het oordeel der rechtbank en berustte op het vonnis welk daarop de echtscheiding uitsprak, en dat deze uiteenzetting der feiten bewijst dat Franck en Dupont een echtscheiding door onderlinge toestemming hebben vermomd onder de vorm van een Nederlandse procedure wegens bepaalde oorzaken zonder vast te stellen, of ten minste met onzeker te laten, dat de aangevoerde oorzaak tot echtscheiding werkelijk of fictief was,

dan wanneer de nietigheid van een overeenkomst om een echtscheiding door onderlinge toestemming te vermommen onder de vorm van een echtscheiding wegens bepaalde redenen enkel deze overeenkomst treft en één der echtgenoten niet kan ontzetten van het recht van een echtscheiding te vervolgen en te bekomen om een bepaalde reden aangenomen door de Belgische wet, zoals terzake het onderhoud van bijzit, indien deze reden werkelijk is in welk geval de Belgische wet, ver van geschonden te worden, een juiste toepassing krijgt;

dan wanneer eiser vóór de rechters over de grond regelmatig had besloten dat het echtelieden steeds vrijstaat een echtscheiding wegens bepaalde oorzaak te doen plaats grijpen, in plaats van een echtscheiding bij onderlinge toestemming, zo zij dit verkiezen en de wettelijke vereisten voor een echtscheiding wegens bepaalde oorzaak verenigd zijn, en, door verwijzing tot de redenen van het vonnis waarvan beroep, dat de aangevoerde vermomming vereiste dat de grieven in

de Nederlandse procedure geformuleerd louter voorgewend zouden zijn, wat niet bewezen was, en dan wanneer het bestreden arrest aan deze besluiten geen toepassend antwoord geeft en dus niet gemotiveerd is volgens de voorschriften van artikel 97 van de Grondwet;

dan wanneer, zoals eiser het beweerd had in zijn vóór het Hof van beroep regelmatig genomen besluiten en waarop het bestreden arrest, de plicht van de rechters miskennend hun beslissing met redenen te omkleden, geen antwoord heeft gegeven, artikel 11 van het Verdrag van 28 maart 1925 tussen België en Nederland de regel bevestigend dat het gezag van rechterlijke beslissingen gewezen in burgerlijke zaken in een der beide Staten zal erkend worden in de andere Staat, onder het voorbehoud namelijk dat de beslissing niet inhoudt, dat strijdig is met de internationale openbare orde van het land waar zij wordt ingeroepen, maar uitdrukkelijk bepaalt dat de regelen met betrekking tot de bevoegdheid, het bewijs en de rechtspleging de openbare orde niet betreffen, zodat het bestreden arrest uit de door hem aangehaalde feiten, die juist betrekking hadden met deze zaken, niet wettelijk mocht afleiden dat het Nederlandse echtscheidingsvonnis, trouwens gegrond op een door de Belgische wet aangenomen oorzaak tot echtscheiding, tegenstrijdig was met de Belgische internationale openbare orde, noch mocht, voor de beoordeling van de tegenstelbaarheid van dit vonnis in België, een toezicht instellen op de werkelijkheid en waarheid van feiten, ter zake van deze oorzaak tot echtscheiding, door een partij vóór de Nederlandse rechter aangevoerd, en door die rechter als bewezen aangenomen :

Overwegende dat het bestreden arrest op impliciete doch ondubbelzinnige wijze de conclusies van aanlegger, welke voorhielden dat het de echtgenoten Franck vrij stond de echtscheiding wegens bepaalde oorzaak te vorderen, indien zulke oorzaak werkelijk bestond, heeft beantwoord, door vast te stellen dat die echtgenoten een echtscheiding door onderlinge toestemming onder de vorm van een echtscheiding wegens een bepaalde oorzaak hadden verborgen, wat noodzakelijk impliceerde dat de rechter over de grond de bepaalde oorzaak, door Marguerite Dupont ingeroepen, als fictief beschouwde;

Overwegende dat de rechter insgelijks het middel van aanlegger heeft beantwoord, het gezag inroepende welke artikel 11 van het Nederlands-Belgisch verdrag aan het Nederlandse vonnis toekent, door te beslissen dat gezegd vonnis strijdig was met de Belgische openbare orde, zodat, luidens artikel 11-1-1° van voormeld verdrag, het in België van gezag was beroofd;

Overwegende dat die beweegredenen aan de vormregel opgelegd bij artikel 97 van de Grondwet voldoen;

Dat het middel, dienaangaande feitelijke grondslag mist;

Overwegende dat uit de overgelegde stukken der procedure blijkt :

1. dat Marguerite Dupont haar eis tot echtscheiding, voor de arrondissementsrechtbank te 's Gravenhage ingesteld, heeft gesteund op de reden dat « eiseres had moeten ondervinden dat gedaagde, tijdens het huwelijk van partijen, met een andere vrouw dan zijn wettige echtgenote vleselijke gemeenschap heeft gehad in hun gemeenschappelijke woning en die vrouw heeft onderhouden »;

2. dat de rechtbank te 's Gravenhage die eis heeft ingewilligd om reden dat « de vorderingen noch onrechtmatig noch ongegrond voorkomen »;

3. dat, op het ogenblik waarop dat vonnis werd

gewezen, beide echtgenoten van Belgische nationaliteit waren;

Overwegende dat, luidens artikel 3, 3e lid van het Burgerlijk Wetboek, de wetten betreffende de staat der personen, voor de Belgen, ook wanneer zij in het buitenland verblijven, gelden;

Dat die wetten, van openbare orde, deze begripen welke de rechtsgronden van echtscheiding op beperkende wijze bepalen;

Overwegende dat artikel 230 van het Belgisch Burgerlijk Wetboek bepaalt dat « de vrouw kan echtscheiding vorderen op grond van overspel tegen haar man, wanneer hij zijn bijzit in de gemeenschappelijke woning gehouden heeft »;

Dat de Belgische wetgever dus het overspel van de man als rechtsgrond tot echtscheiding enkel aanneemt wanneer de echtgenoot gewoonlijk schuldige betrekkingen met een bijzit in de gemeenschappelijke woning heeft onderhouden;

Overwegende dat het vervullen van die voorwaarden ten deze niet vaststaat, vermits, enerzijds, de Nederlandse rechtbank zich ertoe beperkt vast te stellen dat de vordering niet ongegrond voorkomt en dat, anderzijds, die vordering steunde op de enkele omstandigheid dat de man vleselijke gemeenschap met een andere vrouw dan zijn wettige echtgenoot in hun gemeenschappelijke woning had gehad, zonder aan te voeren dat die betrekkingen een gewoonlijk karakter hadden vertoond;

Dat zo aanlegster er aan toevoegde dat haar man die vrouw had onderhouden, het is te zeggen haar gelijke prestaties had geleverd, die omstandigheid ter zake niet dienend was vermits artikel 230 van het Burgerlijk Wetboek geen acht slaat op het al dan niet baatzuchtig karakter van voormelde betrekkingen om het overspel, welke het voorziet, te bepalen;

Overwegende dat, luidens artikel 11-1-1° van het Nederlands-Belgische verdrag van 28 maart 1925, het gezag van het vonnis door de rechtbank te 's Gravenhage gewezen dus in België niet kan worden erkend, vermits het, in strijd met artikel 230 van het Burgerlijk Wetboek dat van openbare orde is, de echtscheiding uitspreekt;

Dat uit die overwegingen volgt dat het dispositief van het bestreden arrest wettelijk gerechtvaardigd is;

Dat het middel, in zover het de schending van artikel 11 van gezegd verdrag bedoelt, derhalve, bij gemis aan belang, niet ontvankelijk is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

NOOT: Verg. Rb. Antwerpen, 24 september 1954, R.W. 1954/55, 888.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 28 oktober 1958.

Voorzitter : M. Vranckx.
Raadsheren : M.M. Mast en Buch.
Auditeur : M. Van Haecke.

Burgerlijke invaliditeitspensioenen. — Hogere commissie van beroep. — Proceduur. — Beroep niet met redenen omkleed. — Onontvankelijkheid.

Het beroep bij de hogere commissie van beroep voor burgerlijke invaliditeitspensioenen dient, op straf van niet-ontvankelijkheid, met redenen omkleed te zijn.

Dit is zelfs het geval wanneer de beslissing van de Minister aan de belanghebbende werd betekend zonder dat zijn aandacht werd gevestigd op de noodzakelijkheid het beroep met redenen te omkleeden, al wordt zulks ook voorgeschreven door artikel 20 § 4 van de wet van 15 maart 1954.

S. Delanghe t/ Minister van Volksgezondheid en van het Gezin.

Arrest Nr 6633

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing dd. 11 april 1956 waarbij de hogere commissie van beroep voor burgerlijke invaliditeitspensioenen, het beroep van de tegenpartij ontvankelijk verklaart; dat de bestreden beslissing aan de verzoekende partij op 20 april 1956 is betekend;

Overwegende dat bij toepassing van artikel 35, § 2 van de wet van 15 maart 1954 betreffende de herstellpensioenen voor de burgerlijke slachtoffers van de oorlog 1940-1945 en hun rechthebbenden, de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin op 9 augustus 1954 het aan de tegenpartij verleende pensioen vaststelde; dat de tegenpartij beroep instelde; dat voor de hogere commissie van beroep de Staatscommissaris deed gelden dat het beroep niet met redenen was omkleed en derhalve bij toepassing van artikel 20, § 4 van de wet van 15 maart 1954 het niet ontvankelijk diende te worden verklaard; dat de bestreden beslissing echter het beroep ontvankelijk verklaarde, steunend op de considerans dat « blijkt uit de documenten neergelegd, dat verzoeker niet werd ingelicht dat zijn beroep diende gemotiveerd te zijn; dat dienvolgens het beroep moet ontvankelijk verklaard worden, niet-tegenstaande het gebrek aan motieven »;

Overwegende dat de verzoekende partij de schending van bovenvermeld artikel 20, § 4, inroept; dat volgens die bepaling de beslissingen van de Minister aan de belanghebbenden ter kennis worden gebracht bij een ter post aangetekende brief, dat tegen deze beslissing voor de aanvrager hoger beroep openstaat bij de hogere commissie van beroep, dat dit beroep met redenen omkeed moet zijn en ingediend moet worden bij ter post aangetekend schrijven;

Overwegende dat niet wordt betwist dat het beroep van de tegenpartij bij de hogere commissie van beroep niet was gemotiveerd;

Overwegende dat de motivering van het beroep een substantiële vorm is die op straf van verval is opgelegd; dat iedere belanghebbende wordt geacht de bepalingen te kennen die het recht van beroep regelen waarvan hij gebruik maakt; dat de omstandigheid dat

bij de mededeling van de beslissing van de Minister niet op deze verplichting werd gewezen niet van aard is van deze verplichting te ontslaan; dat de hogere commissie derhalve bovenvermeld artikel 20 niet naar behoren heeft toegepast;

Overwegende dat, daar het beroep niet op geldige wijze bij de hogere commissie van beroep aanhangig is gemaakt, er geen grond is tot verwijzing naar deze commissie,

Besluit :

Artikel 1. De beslissing dd. 11 april 1956 van de hogere commissie van beroep voor burgerlijke invaliditeitspensioenen is vernietigd.

Artikel 2. Dit arrest zal in de registers van bovenvermelde commissie worden overgeschreven en melding ervan zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing.

Artikel 3. De kosten, ten bedrage van 750 fr., komen ten laste van de tegenpartij.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer — 14 januari 1959.

Voorzitter : M. Hendrickx.
Raadsheren : MM. Maréchal en Holvoet.
Advocaat-Generaal : M. Stryckmans.
Advocaten : Mrs. E. Buysse en M. Van Caekenberghe.

Echtscheiding. — Overspel. — Verjaring. — Niet toepasselijkheid van artikel 2262 B.W.

In zake echtscheiding is artikel 2262 B.W., dat betrekking heeft op de verjaring, niet van toepassing. Dit artikel heeft enkel betrekking op de patrimoniale rechten en geenszins op de rechten die enkel verband houden met het familiaal statuut, zoals huwelijk en echtscheiding.

Artikel 2262 B.W. kan dus nooit als grond van verjaring in zake echtscheiding ingeroepen worden.

Ben eis tot echtscheiding, gesteund op een veroordeling wegens overspel, 30 jaar geleden, is volkomen ontvankelijk en wanneer er geen verzoening heeft plaats gehad dient de echtscheiding de plano toegestaan te worden.

Bauwens t/ Wilms.

Gezien, in regelmatige vorm overgelegd, het vonnis dd. 13 maart 1958 door de Rechtbank van eerste aanleg zetelend te Antwerpen, gewezen ;

Gezien de akte van beroep dd. 31 maart 1958 ;

Overwegende dat het beroep, regelmatig naar de vorm, binnen de wettelijke termijn werd ingesteld ;

Overwegende dat de eis, door appellant ingesteld ertoe strekt de echtscheiding toe te laten wegens buitenechtelijke verhouding van geïntimeerde met de genaamde Van Etterijck Franciscus ;

Overwegende dat het vaststaat dat geïntimeerde bij een in kracht van gewijsde getreden vonnis dd. 8 juli 1924 door de Boetstraffelijke Rechtbank zetelende te Antwerpen, tot een voorwaardelijke geldboete van 26 frank veroordeeld werd wegens overspel ;

Overwegende dat het vonnis a quo beslist heeft dat

de vordering wegens verjaring niet meer ontvankelijk is, daar appellant «alleen bewijst dat verweerster (geïntimeerde) zich heeft schuldig gemaakt aan overspel, thans meer dan 30 jaar geleden»;

Overwegende dat het vonnis a quo desaan gaande vaststelt dat «de rechtsleer aanneemt dat ook de burgerlijke vordering strekkend tot echtscheiding verjaart na een termijn van 30 jaar»;

Overwegende dat de rechtsleer die de verjaarbaarheid van de eis tot echtscheiding aanneemt gesteund is op de algemene draagwijdte van artikel 2262 B.W.;

Overwegende nochtans dat er dient onderlijnd dat indien artikel 2262 B.W. weliswaar begrepen is in de algemene bepalingen betreffende de verjaring, deze bepalingen het voorwerp uitmaken van Titel XX van Boek III van het B.W. en dat Boek III slechts de wetsbepalingen betreft nopens de «onderscheiden wijzen waarop eigendom verkregen wordt» hetgeen de voorwerpen die deel uitmaken van Boek I uitsluit, dat de verjaring ofwel de bevrijding ofwel de eigendom vaststelt («la prescription établit ou la libération ou la propriété» Locré, Legis. civ. et com. crim. de la France, T. XXVI, bl. 563);

Overwegende dat het niet opgaat gewag te maken van de bewoordingen van artikel 2262 «alle rechtsvorderingen zowel zakelijke als persoonlijke» om te beslissen dat deze bepaling van toepassing is op de zaken die het onderwerp uitmaken van Boek I;

Overwegende inderdaad dat het begrip van «persoonlijke rechtsvorderingen» niet met zich sleept dat ook de vorderingen die in betrekking zijn met het recht der personen of met het familierecht verjaard dienen verklaard na een termijn van 30 jaar;

Dat het begrip «persoonlijke» in vergelijking dient gebracht met het begrip «zakelijke» wat niet betekent dat voormelde vorderingen buiten de patrimoniale rechten moeten uitgebreid worden en dat zij namelijk de vorderingen nopens het familierecht kunnen behelzen;

Overwegende dat artikel 2262 slechts in betrekking staat met de vorderingen die strekken tot het bekomen of het verliezen van een eigendomsrecht hetzij zij het gevolg van een zakelijk recht zijn, hetzij van een persoonlijk recht;

Dat de bewoording «zowel zakelijke als persoonlijke» het onderscheid tussen de titel van het recht (zakelijk of persoonlijk) doet verdwijnen ten opzichte van de verjaarbaarheid van de vordering maar uitsluitelijk wat het gebied der patrimoniale rechten betreft;

Overwegende dat het onderscheid tussen patrimoniale en extra-patrimoniale rechten practisch van groot belang is, in die zin, dat de extra-patrimoniale rechten buiten de handel staan en dat dit principe zich uitstrekt tot de rechtsvordering die niets anders is dan de uitvoering van dit recht (De Page, Droit Civil, T. I, n° 126);

Dat de extra-patrimoniale rechten namelijk de familierechten begrijpen en ondermeer het recht om de echtscheiding te vorderen («les droits de puissance maritale ou paternelle, le droit d'être tuteur... de demander le divorce etc...», De Page, id. loc. cit.);

Dat de staat in de familie een der belangrijkste delen van het statuut der personen is waarin namelijk begrepen zijn de statuten van echtgenoot, bloed- en aanverwant («est une des parties les plus importantes de l'état des personnes... on distingue en principe l'état d'époux, l'état de parent, l'état d'allié, De Page, id. n° 242);

Overwegende dat uit voormelde redenen volgt dat

de algemene voorwaarden van de eis in echtscheiding scherp afsteken tegen de rechtsvorderingen van het gemeen recht en dat voornoemde eis ook onderworpen is aan middelen van niet-ontvankelijkheid die hem eigen zijn («les conditions générales de l'action en divorce tranchent nettement sur l'action en justice à des fins de non recevoir qui lui sont propres», De Page, id. 3, n° 874);

Overwegende dat het dus niet dient aangenomen dat artikel 2262 B.W. van toepassing zou zijn in zake echtscheiding, daar deze wetsbepaling slechts met de patrimoniale rechten in betrekking staat;

Overwegende dat er buiten artikel 2262 B.W. geen verjaring van een eis tot echtscheiding kan ingeroepen worden; dat men bovendien door verjaring evenmin beroofd kan worden van het recht om uit de echt te treden als van dit om te huwen («on ne peut pas plus perdre par prescription le droit de mettre fin à l'état de mariage qu'on ne peut être dépouillé par la prescription du droit de se marier», Suppl. Principes Laurent, I, n° 672);

Overwegende dat de gebeurlijke verzoening, welke een middel van onontvankelijkheid zou kunnen uitmaken door geïntimeerde noch bewezen, noch zelfs opgeworpen wordt;

Overwegende dat het feit van «het drie en dertig jaar lang aanvaarden van de overspelige betrekkingen die gebeurd waren» niet bewijst dat appellant zich geenszins beledigd gevoelde;

Dat het hem behoorde te beslissen indien en wanneer hij zijn recht voortvloeiende uit de overspelige betrekkingen van geïntimeerde, wenste uit te oefenen; dat bijzonder in zake echtscheiding de verzakingen zich niet laten vermoeden;

Overwegende dat de eis en het beroep als gegrond voorkomen; dat de correctionele veroordeling van geïntimeerde de toelating de plano van de echtscheiding ten haren laste verrechtvaardigt;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord ter openbare zitting het conform advies gegeven door de heer Advocaat-Generaal Stryckmans;

Alle verdere besluiten verwerpende;

Ontvangt het beroep en verklaart het gegrond;

Doet het bestreden vonnis te niet;

Hervormende, zegt voor recht dat de vordering ontvankelijk is;

Verklaart de eis gegrond; laat de echtscheiding toe ten laste van geïntimeerde tussen Bauwens Franciscus, geboren te Antwerpen op 23 juni 1896 en Wilms Henrica-Joanna, geboren te Antwerpen op 15 december 1892, samen gehuwd te Antwerpen dd. 16 februari 1918 wegens overspel gepleegd met Van Etterijck Franciscus, ingevolge artikel 229 B.W.; machtigt appellant het beschikkend gedeelte van dit arrest te laten betekenen aan de bevoegde ambtenaar van de Burgerlijke Stand voor inschrijving van de echtscheiding in de Registers van de Burgerlijke Stand, met melding ervan in rand van de huwelijksakte van partijen;

Verwijst geïntimeerde in de kosten van beide aanleggen.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer — 20 januari 1958.

Voorzitter : M. Maraite.
Raadsheren : MM. Verougstraete en
Le Fevere de Ten Hove.
Advocaat-Generaal : M. Stévigny.
Advocaten : Mrs. Moreels en Dhooge.

Onteigening. — Sedert jaren vastgestelde rooilijn met het oog op plannen van stedenbouw. — Schattingsmethode.

De legimiteit van urbanisatieplannen, waarbij zonder onteigening van eigendom bepaalde rooilijnen aan de grondeigenaars worden opgelegd, is in de tegenwoordige stand van het recht niet twijfelachtig.

Het vaststellen van de rooilijn heeft ten gevolge, dat de vóór de rooilijn gelegen gronden niet meer onderhevig zijn aan de enorme waardeverhogingen, die in nieuwe agglomeraties voortspruiten uit de inrichting der wegen en uit de bebouwing.

Indien de administratie later tot onteigening overgaat — wat zij vrij is op het door haar gekozen ogenblik te doen — is de waarde die zij zal moeten vergoeden, die van een onbebouwde grond, onttrokken aan vorenbedoelde speculatieve prijsverhogingen.

Gemeente Wetteren t/ Liebaert.

Gezien de stukken, o.m. de uitgifte van het bestreden vonnis, gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde de 31 mei 1956;

Overwegende dat het beroep en het tegenberoep regelmatig zijn naar tijd en vorm;

Overwegende dat appellante het vonnis hekelt zowel wat betreft de basiswaarde van 400 fr. per m² aan de onteigende grond toegekend, als wat betreft de volledige toekenning dezer waarde, zonder vermindering wegens het bouwverbod aan de onteigende grondstrook opgelegd krachtens het K.B. dd. 7 april 1931;

Overwegende dat vooraleer appellante op dit dubbel terrein te volgen, het past zich af te vragen of het, als schattingsmethode, niet verkeerd was eerst de waarde van de bouwgronden op de kwestieuze ligging na te gaan, om vervolgens de vraag te stellen of er wegens voormeld bouwverbod een verminderingcoëfficiënt aan deze waarde dient toegepast;

Overwegende dat de legitimiteit van urbanisatieplannen waarbij, zonder onteigening van de eigendom, bepaalde rooilijnen aan de grondeigenaars worden opgelegd, in de huidige stand van het recht niet betwifelbaar is; dat zekere rechtsleer de opinie verdedigt dat er geen «billijke schadeloosstelling» meer zou zijn indien aan de openbare besturen het recht zou worden toegekend het wapen der urbanisatieplannen te hantieren om onteigeningen «in twee tijden» aan gunstige voorwaarden door te voeren; maar dat deze opinie te absoluut is; dat het vaststellen van een rooilijn voor gevolg heeft dat de gronden gelegen vóór de rooilijn niet meer gevoelig zijn voor de enorme waardeverhogingen welke in nieuwe agglomeraties uit de wegeninrichting en de bebouwing voortspruiten; dat indien de administratie de onteigening later doorvoert — wat ze vrij is op het door haar gekozen ogenblik te doen — de waarde die ze dan zal moeten vergoeden deze is van een onbebouwde grond, onttrokken aan gezegde speculatieve prijsverhogingen; dat daar niets onrecht-

matigs in te zien is, en dat de grondeigenaars trouwens de eerste zijn om profijt te halen uit maatregelen die een deel van hun percelen in zekere mate opofferen om het overige ervan te valoriseren;

Overwegende bijgevolg dat om de waarde van een strook grond gelegen vóór een sedert meerdere jaren vastgestelde rooilijn te bepalen, het weinig zin heeft zich te refereren aan de huidige waarde van nabij gelegen bouwgronden; dat de onteigende strook deze waarde niet heeft en nooit gehad heeft; dat zelfs indien men aan deze waarde een verminderingcoëfficiënt toepast, de methode nog verkeerd is, wijl het quantum van gezegd verminderingcoëfficiënt noodzakelijk uit de lucht zou moeten gegrepen worden; dat het, als schattingsmethode, veeleer aanbeveling verdient de waarde van vóór het vaststellen van de rooilijn na te gaan, om vervolgens aan deze waarde een coëfficiënt in verhouding met de vermindering van de koopkracht van de munt toe te passen;

Overwegende dat gebleken is, o.m. uit de door de partijen laatst overgelegde vergelijkingspunten :

a) dat op plaatsen minder goed gelegen als de Gentse steenweg de bouwgrond in 1929-1930 uit der hand aan 30 fr. de m² verkocht werd (4e en 5e vergelijkingspunten van geïntimeerde);

b) dat in december 1931 aan de Gentse steenweg, rechtover de kwestieuze inneming, een stuk bouwgrond verkocht werd aan 50 fr. de m²; dat zo (mogelijk) vermoedelijk verw. ggk. (w.g.) René Maraite - E. Van Hoorick, dit perceel ingevolge het urbanisatieplan van april 1931 reeds een zekere meerwaarde had verworven, anderzijds niet uit het oog mag verloren worden dat het perceel waaruit een deel werd ingenomen, en dat de hoek vormt van Kerkplein en Gentse steenweg, als bouwgrond voor een handelshuis een veel betere configuratie had dan bewust vergelijkingspunt.

c) dat in 1934 geïntimeerde gezegd perceel, groot 331 m² 54 dm² heeft aangekocht voor 32.500 fr., hetzij 105 fr. de m², wat beduidt dat aan de strook belast met de erfdienstbaarheid non eadificandi (189 m²) geïntimeerde een waarde beneden 105 fr. en aan het restant een waarde boven 105 fr. de m² gehecht heeft; dat de vergelijking van deze aankoop met de aankoop vermeld onder b) bevestigt dat het kwestieus perceel wegens zijn ligging en configuratie de vergelijkingspunten merkkelijk overtreft;

Overwegende dat wanneer men, met behulp van de elementen hierboven, de waarde in 1931 van de kwestieuze inneming zoekt te schatten, om vervolgens deze waarde te vermeerderen in verhouding met de vermindering van de koopkracht van de munt, het billijk voorkomt de waarde van de onteigende strook te bepalen op 350 fr. per m²; dat de vergoedingen dienvolgens als volgt dienen berekend :

globale waarde van de grond	350 × 189,16 =	66.206,—
wederbeleggingskosten (18 %)		11.917,—
Wachtintresten (drie maanden aan 4 %)		662,—

Totale vergoeding Fr. 78.785,—

Om die redenen,

Het Hof,
Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;
Gehoord de heer Stévigny, advocaat-generaal in zijn advies;

Verklaart het beroep en het tegenberoep ontvanke-lijk;

Verklaart het beroep gedeeltelijk gegrond en het tegenberoep ongegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis met deze wijziging dat de totale toegekende vergoeding herleid wordt op acht en zeventig duizend zeventienhonderd vijf en tachtig frank in stede van negentig duizend veertig frank 10 centimes;

Veroordeelt appellante en geïntimeerde ieder tot de helft van de kosten van de aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

Kortgeding — 29 mei 1958.

Voorzitter : M. De Necker.
Advocaten : Mrs. Denys en Ancot.

Bezoekrecht van grootouders t.a.v. hun kleinkinderen. — Wijze van uitoefening daarvan.

De rechtspraak kent aan de grootouders een zeker bezoekrecht toe t.a.v. hun kleinkinderen, gegrond op de natuurlijke banden van bloedverwantschap en onrechtstreeks erkend door de wetgever.

Daarenboven hebben de ascendenten het recht zich tot de rechter te wenden in geval van machtsafwendings of machtsmisbruik in de uitoefening van het vaderlijk gezag, hetgeen de mogelijkheid van contact tussen grootouders en kleinkinderen veronderstelt.

Het bezoekrecht van de grootouders wordt in principe uitgeoefend in hun woning, waar het aan hun kant tot stand gekomen is.

Het bezoekrecht van de grootouders en het gezag der ouders moeten gelijklopend en op harmonische wijze worden uitgeoefend in het belang van het gezin en van de kinderen.

Wanneer de grootouders het gezag der ouders aan het wankelen brengen, de eerbied van de kinderen jegens de ouders ondermijnen en het vervullen van hun opvoedingsplicht dwarsbomen, zijn de ouders er toe gerechtigd het bezoekrecht te weigeren en mogen zij een einde maken aan het bezoek, de aanwezigheid van een derde opleggen of om het even welke andere maatregelen vorderen tot voorkoming van het misbruik.

Er bestaat geen aanleiding om het bevelschrift van de voorzitter in kortgeding uitvoerbaar te verklaren bij voorraad, daar zulke bevelschriften van rechtswege uitvoerbaar zijn, zelfs zonder borgstelling.

Vanhaverbeke en Vergaeve t/ Verfaillie.

Overwegende dat de vordering strekt tot het horen bevelen dat eisers gerechtigd zijn hun kleindochter, dochter van verweerder en van wijlen zijn echtgenote Solange Vanhaverbeke, bij hen te ontvangen het eerste en derde week-end van elke maand van de zaterdagmorgen om negen uur tot de zondagavond achttien uur en het zal mogen afhalen op gezegde dagen bij verweerder, dit, als voorlopige regeling van het bezoekrecht tot uitspraak over de grond door de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk;

Overwegende dat verweerder zich niet principieel verzet tegen de uitoefening van een recht van bezoek door de grootouders, maar wel tegen de gevorderde modaliteit, zijnde het bij zich nemen van de kleine Marlène Verfaillie;

I. In feite.

Overwegende dat verweerder in het huwelijk trad met de enige dochter van eisers, Solange Vanhaverbeke; Overwegende dat uit dit huwelijk een meisje geboren is op 16 september 1956, met naam Marlène;

Overwegende dat de moeder van het kind, verweerders echtgenote, overleed op 2 oktober 1956;

Dat het kindje, ziek geworden bij het overlijden van zijn moeder, in het moederhuis moest blijven om er verzorgd te worden;

Overwegende dat verweerder dientengevolge de wettige voogd werd van het meisje en eiser, Omer Vanhaverbeke, als toeziende voogd werd aangesteld;

Overwegende dat, volgens dagvaarding, het kindje, bij zijn vertrek uit de kliniek bij zijn grootouders langs vaderszijde werd opgenomen;

Overwegende dat verweerder op 28 december 1957 een tweede huwelijk aanging en het kindje bij hem nam;

Overwegende dat wrijvingen ontstonden tussen partijen betreffende het bezoek van de kleindochter bij haar grootouders;

Dat eisers verweerder in verzoening lieten roepen vóór de heer Vrederechter van het kanton Roeselare op 24 januari 1958;

Dat geen minnelijke regeling kon getroffen worden;

Overwegende dat eisers verweerder op 17 mei 1958 vóór de rechtbank van eerste aanleg hebben laten dagvaarden en terzelve tijd dagvaarding hebben betekend tot verschijning vóór de rechter in kortgeding, met het oog op een voorlopige regeling van het bezoekrecht;

II. In rechte.

A. Principieën.

Overwegende dat, luidens art. 372 B.W., de ouderlijke macht op de kinderen aan beide ouders toebehoort, maar krachtens art. 373 B.W., gedurende het huwelijk, het gezag door de vader uitgeoefend wordt;

Overwegende dat na het overlijden van de moeder, de vader het gezag over de kinderen blijft uitoefenen, met uitzondering van het wettelijk beheer over de goederen van de kinderen, dat omgevormd werd in voogdij (art. 389 en 390 B.W.) en de vader wettelijke voogd, beide hoedanigheden in zich verenigt;

Overwegende dat dan bij de vader-voogd een toeziende voogd gevoegd wordt, onmisbaar orgaan van de voogdij, belast met het waken over het naleven der formaliteiten aan de voogd opgelegd tijdens de voogdij, het uitoefenen van het toezicht op het beheer van de voogd en het vervangen van de voogd in geval van tegenstrijdigheid van belangen tussen voogd en pupiel (Kluyskens : Burg. Recht, T.VII, bl. 594-595);

Overwegende dat de ascendenten, grootouders, over geen gezag op hun kleinkinderen beschikken, dat de wet aan de grootouders alleenlijk zekere rechten toekent, na afsterven van beide ouders (art. 150, 402 B.W.);

Overwegende dat de rechtspraak aan de grootouders een zeker bezoekrecht toekent. (Verbr. 25 sept. 1930, Pas. 1930, I, blz. 310; 14 okt. 1915, pas. 1915, I, bl. 455; Beroep Gent, 10 jan. 1918, Pas. 1918, II, bl. 96; De Page, Dr. Civ., T. I, bl. 717; Kluyskens, Burg. Recht, T.VII, Personen- en familierecht, bl. 568; Rép. pr. dr. Belge, T.X, v° Puissance paternelle, nrs 80 en volg.), gegrond op de natuurlijke banden van bloedverwantschap en onrechtstreeks erkend door de Wetgever;

Dat daarenboven de ascendenten het recht hebben het gerecht te vatten in geval van machtsafwendings

of machtsmisbruik in de uitoefening van het vaderlijk gezag, hetgeen de mogelijkheid van contact veronderstelt tussen grootouders en kleinkinderen;

Overwegende dat het bezoekrecht van de grootouders principieel uitgeoefend wordt ter woonst van de ascendenten waar het tot stand gekomen is in hun hoofde (Burg. Rechtb. Gent, 14 juli 1936, III, bl. 145);

Overwegende dat dit recht van bezoek door de grootouders en het gezag van de ouders, zich gelijklopend en op harmonische wijze, in het belang van het gezin en van de kinderen, moet worden uitgeoefend (De Pagel: Dr. Civ., T.I, bl. 717; Verbr. 16 dec. 1930, Pas. 1931, I, bl. 68);

Overwegende dat wanneer de grootouders het gezag der ouders kelderen, de eerbied der kinderen tegenover de ouders ondermijnen en het vervullen hunner plicht van opvoeding daardoor dwarsbomen, de ouders gerechtigd zijn het bezoekrecht te weigeren, een einde mogen stellen aan het bezoek, de aanwezigheid van een derde persoon kunnen opleggen of gelijk welke andere maatregelen mogen vorderen tot vermijden van het misbruik;

B. Toepassing.

Overwegende dat ten deze eisers het verlenen van het bezoekrecht vorderen in hun hoedanigheid van grootouders en eerste eiser daarenboven in zijn hoedanigheid van toeziende voogd;

Dat verweerder principieel hun dat recht niet ontzegt;

Dat hij hun de uitoefening van dit recht, ten huize, in de vaderlijke woonst van het kind, wil opleggen, ten einde de uitoefening van het bezoekrecht met deze van de ouderlijke macht overeen te brengen;

Overwegende dat, alhoewel eisers beweren dat zij noch tegen het tweede huwelijk van hun gewezen schoonzoon, noch tegen de keus van zijn tweede vrouw gekant zijn, niettemin blijkbaar is, dat enerzijds eisers de nauwe betrekkingen met verweerders tweede vrouw willen vermijden en anderzijds verweerder gebruik wil maken van de gelegenheid der uitoefening van het bezoekrecht om de aanwezigheid van zijn tweede vrouw, aan zijn voormalige schoonouders op te dringen;

Dat, zo het verstaanbaar is dat verweerder, belast met het onderhoud en de opvoeding van een wichtje en daarenboven nog jong, nog al haastig een tweede huwelijk heeft aangegaan, het ook aanneemlijk voorkomt dat eisers zich onttremd hebben gevoeld door dit vroegtijdig herhuwen, waardoor verweerder, wellicht in hun mening, te kort zou gekomen zijn aan de gedachtenis van hun dochter;

Dat daarenboven eisers laten gelden dat het hun pijnlijk is, minstens van nu af, zich in de woonst van verweerder te begeven en er aangetroffen te worden door een jonge vrouw die de plaats heeft ingenomen van hun afgestorven dochter;

Overwegende dat de tijd deze gevoeligheid zal verzachten en het leed zal verminderen en dat het groot wordend meisje een band zal worden tussen de jonge vrouw die aan haar de beste zorgen besteedt en de grootouders die deze toewijding ten volle zullen leren waarderen, zodat wederzijdse bezoeken zullen mogelijk worden en hartelijke betrekkingen tussen beide gezinnen zullen kunnen tot stand komen;

Overwegende dat, zo in rechte de grootouders mogen vorderen dat het bezoekrecht betreffende hun kleindochter bij hen ten huize zou uitgeoefend worden, het, ten deze, in feite ook wenselijk voorkomt, althans in het begin, dat de bezoeken bij eisers zouden geschieden;

Dat eisers akkoord gaan, dat de zuster van verweer-

dere, die het jong meisje volledig verzorgde toen het bij haar grootouders verbleef, samen met het kind het week-end bij eisers zou doorbrengen;

Overwegende dat dit een volledige waarborg geeft aan verweerder;

Overwegende dat de vordering dus gegrond voorkomt;

Om deze redenen,

Wij, Jules de Necker, Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg over het arrondissement Kortrijk, zetelend in kortgeding, bijgestaan door Roger Tomme, boventallig Griffier;

Zeggen voor recht dat eisers, voorlopig en tot uitspraak over de grond van het geschil, gerechtigd zijn hun kleindochter, de kleine Marlène Verfaillie, bij hen te ontvangen ten huize het eerste en derde week-end van iedere maand, van de zaterdagmorgen om tien uur tot de zondag achttien uur, samen, indien verweerder dit verlangt, met verweerders zuster;

Machtigen eisers het kind op gezegde dagen af te halen, onder verplichting het terug te brengen op het einde van het bezoek;

Zeggen dat, in geval van weigering of weerstand, eisers zich zullen mogen laten bijstaan door de openbare macht;

Zeggen dat er geen aanleiding bestaat het bevelschrift uitvoerbaar te horen verklaren bij voorraad, daar de bevelen in kortgeding van rechtswege uitvoerbaar zijn, zelfs zonder borgstelling (Van Lennep: Het Kortgeding, bl. 440);

Kosten voorbehouden en te voegen bij de grond van de zaak.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

9e Kamer — 17 oktober 1958.

Voorzitter: M. Coens.

Referendaris: M. Dauwe.

Advocaten: Mrs. Van Alsenoy en Clinck loco Buisseret.

Koop en verkoop. — Moeilijkheden met uitvoervergunningen in het land van uitvoer. — Ontbinding van de overeenkomst wegens wanprestatie van de verkoper. — Overeengekomen leveringstermijn. — Niet-naleving daarvan. — Ontbinding van rechtswege. — Rechten van de koper.

De verkoper kan de aangevoerde moeilijkheden met de uitvoervergunningen in het land van uitvoer niet tegen de koper inroepen om de niet-levering van de waar te rechtvaardigen, wanneer die vergunningen vreemd zijn aan het hier te lande gesloten contract.

Wanneer nergens contractueel is bedongen, dat de gekochte waar uitsluitend met een bepaald schip zal worden vervoerd, kan de verkoper niet beweren, dat het vergaan van het schip overmacht oplevert voor de niet-levering van de waar. Bij verkoop van aan vlugge en gevoelige prijsverschommelingen onderhevige goederen is de door partijen vastgestelde leveringstermijn een wezenlijk bestanddeel van de overeenkomst, zodat de naleving van deze termijn van strikte toepassing is en de overeenkomst van rechtswege ontbonden wordt door het verstrijken van de termijn ten laste van de partij, die aan haar verplichtingen niet heeft voldaan.

In geval van ontbinding ten nadele van de verkoper heeft de koper steeds recht op het prijsverschil tussen de overeengekomen koopprijs en de hogere prijs, tegen dewelke men op de dag van de wanprestatie op dezelfde voorwaarden een contract zou kunnen sluiten, zijnde in dit verschil begrepen de winst, die de koper had kunnen maken, indien het contract was nagekomen.

S.V. Bloc t/ N.V. Bureau Egyptien d'Importation et d'Exportation.

Overwegende dat partijen te Antwerpen op 10/13 augustus 1957 een deugdelijk verkoopcontract tot stand brachten over 3.275 kisten of kartons Smyrna-rozijnen aan wel bepaalde prijzen;

Overwegende dat de leveringstermijn van het tot perfectie gekomen contract door beide partijen per 16/17 augustus 1957 wederkerig, in gezamenlijk overleg, van einde december 1957 op einde april 1958 gebracht werd;

Overwegende dat verweerster vernoemd contract zonder enig voorbehoud aanging en geen woord repten over door Turkse overheden te verlenen uitvoervergunningen;

Overwegende dat deze vergunningen dan ook aan het te Antwerpen gesloten contract vreemd zijn;

Overwegende dat verweerster derhalve de aan gevoerde doch niet bewezen moeilijkheden met de Turkse uitvoervergunningen tegenover aanlegster niet kan inbrengen om de niet levering van 1.575 kisten of kartons te verrechtvaardigen;

Overwegende dat desbetreffend, gelet op het verstrijken van de contractueel vastgelegde leveringsstermijn per einde april 1958 — de houding van verweerster wel onkies voorkomt met vanaf januari 1958 Smyrna-rozijnen voor verkoop aan te bieden aan prijzen die bv. voor rozijnen n° 10 Fr. 28,—, en zelfs in februari 1958 «disponible 29,— fr.» bedragen, terwijl zij contractueel in houten kist op Fr. 20,25 en in kartons op Fr. 19,85 bepaald werden;

Dat ook de nieuwe offerte van verweerster voor rozijnen n° 9 een prijs van Fr. 27,— «disponible» voorziet, wanneer het nog vigerende contract deze prijs op Fr. 18,85 voor rozijnen in kisten en op Fr. 18,45 voor rozijnen in kartons gesteld had;

Overwegende dat deze prijsaanbiedingen, lopende het vigerend contract, de zinledigheid van de voorgehouden moeilijkheden nopens de Turkse uitvoervergunningen zonneklaar belichten;

Overwegende dat vervolgens de herhaaldelijk door aanlegster aangemaande verweerster even vruchteloos haar tekortkoming aan de integrale levering betwist op voet van denkbeeldige overmacht voortspruitende uit het vergaan van het ss «Portugal»;

Overwegende dat partijen nergens contractueel bedongen dat het vervoer van de door aanlegster gekochte Smyrna-rozijnen uitsluitend per ss «Portugal» zou gebeuren;

Overwegende dat alle andere beschouwingen betreffende de door verweerster voorgehouden verschoning ter zake niet dienend zijn;

Overwegende dat gezien verweerster het saldo van de overeenkomst niet geleverd heeft en niet voorgesteld heeft te zullen leveren, de wanprestatie in haren hoofde bewezen is;

Overwegende dat het contract ten nadele van verweerster en in het voordeel van aanlegster dient verbroken verklaard te worden;

Overwegende dat het voor de hand ligt dat de door partijen gesloten koop op goederen slaat, die aan vlugge en gevoelige prijschommelingen onderhevig zijn;

Dat de rechtsleer (o.a. Fredericq, Droit Commercial T. III, p. 109 en 134) en de rechtspraak (o.a. Beroep Brussel 1e K. dd. 11-2-1953 i.z. Kétouré c/ N.V. De Beukelaer's fabrieken Biscuits & chocolade en N.V. Theo Van Mol) het eens zijn om aan te nemen dat in dergelijke kopen de leveringstermijn door partijen vastgesteld, een wezenlijk bestanddeel der overeenkomst uitmaakt, zodat de naleving van deze termijn van strikte toepassing is en de overeenkomst van rechtswege ontbonden wordt door het verstrijken van gezegde termijn ten laste van de partij die aan haar verplichting te kort gebleven is;

Overwegende dat de rechtspraak eensluidend bevestigt dat ingeval van verbreking ten nadele van de verkoper, de koper steeds recht heeft op het prijsverschil tussen de contractprijs en de hogere prijs waarvoor men op de dag der wanprestatie een contract op dezelfde voorwaarden zou kunnen sluiten, dit verschil bevattende de winst die de koper had kunnen boeken, ware het contract uitgevoerd geweest;

Overwegende dat niet moet worden onderzocht of, en gebeurlijk aan welke prijs, de koper zich vervangen heeft daar zowel de winst op de herverkoop als de winst met onder de koers te kopen door zijn vakkundige schranderheid verworven worden en hem dan ook rechtmatig toekomen (Kph. Antwerpen 6-12-1928 - P.A. 1928, 708; arbitrage 22-5-1950 - P.A. 1950, 187);

Overwegende dat de opwerping van verweerster dat aanlegster in eigen naam ten behoeve van haar leden contracten afsluit, niet opgaat vermits aanlegster een rechtsgeldig gevormde samenwerkende vennootschap uitmaakt met dewelke verweerster het contract aanging, zonder dat verweerster zich met het door aanlegster beoogd wezenlijk innerlijk doel van haar aankoop in te laten heeft;

Overwegende dat aanlegster ten titel van schadevergoeding de som van 220.500 fr. vordert hetzij «een prijsstijging van «grosso modo» 10 fr. per kilogram», meer een winstderving die «matig op 15 % mag worden geschat» ad Fr. 66.677,—;

Overwegende dat uit de bestanddelen der zaak niet blijkt welke prijs per einde april 1958 in voege was voor Smyrna-rozijnen n° 10 en n° 9, en die aanlegster had moeten betalen om zich de niet geleverde 1.575 kisten aan te schaffen, nl. kisten die elk, conform de verrichte leveringen, 15 kilogram wegen;

Overwegende dat alvorens het bedrag van de schade te beslechten, het gepast voorkomt tot de hierna omschreven maatregel over te gaan;

De Rechtbank,

Om deze redenen,

1. Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond tegenover verweerster;

2. Bijgevolg verklaart de overeenkomst van 10/13 augustus aangevuld op 16/17 augustus 1957 verbroken ten laste van verweerster;

3. Alvorens verder recht te doen over de schadevergoeding, benoemt in hoedanigheid van scheidsrechter-verslaggever de heer René De Vocht, 45, St-Jozefstraat, Antwerpen, met opdracht in een beredeneerd verslag onder eed te bevestigen bij de nederlegging, conform de wet, het verschil vast te stellen tussen de aankoopprijs van Smyrna-rozijnen n° 10 aan Fr. 20,25

per houten kist of aan Fr. 19,85 per karton, en van Smyrna-rozijnen n° 9 aan Fr. 18,85 per houten kist of aan Fr. 18,45 per karton, in acht genomen dat een kist 14 kilogram weegt, zoals in het tussen partijen bedongen contract dd. 10/13 augustus 1957 voorzien was, en de prijs welke aanlegster op 30 april 1958 had moeten betalen om een contract in dezelfde voorwaarden te kunnen verwezenlijken; buitendien te antwoorden op alle dienstige door partijen te stellen vragen; om na de nederlegging van het verslag, door partijen te worden geconcludeerd en gepleit en door de Recht-bank gevonnist, zoals het naar recht zal behoren;

Ontzegt van nu af het overige van de gestelde eis;
Behoudt de kosten voor.

BALIELEVEN

Conferentie van de Jonge Balie te Dendermonde

Vergadering van 31 januari 1959

De voordrachten, ingericht door de Conferentie van de Jonge Balie te Dendermonde, hebben steeds een plechtig karakter. Steeds worden door de sprekers onderwerpen behandeld die waardevolle bijdragen zijn met betrekking tot de studie van een of andere tak van het recht. Dit jaar, wenste Mter G. Grysolle, voorzitter van de Conferentie, de talrijke magistraten en advocaten welkom in de prachtige feestzaal van het stadhuis te Sint-Niklaas. Als gastredenaar trad op dr. Stefens, medicus-psychiater, die handelde over het belangwekkend onderwerp «De Psychiater en de Betichte». Na de geschiedenis van de criminologie in verband met de betichte te hebben geschetst, omschreef spreker de omvang van de opdracht van de psychiater met betrekking tot de betichte. De vraag waarop de psychiater een antwoord dient te geven is tweeledig: primo, was de betichte normaal op het ogenblik van het misdrijf? secundo, is hij het wanneer hij vóór de psychiater verschijnt. Daartoe is nodig dat de betichte herhaaldelijk met de psychiater zal worden geconfronteerd opdat de observatie zo nauwkeurig en volledig mogelijk zou zijn. Waar het op aankomt is de ontdekking van de psyché van de betichte. Er bestaan verschillende methodes van observerend onderzoek, maar zij hebben alle dit gemeen dat zij slechts een relatieve zekerheid opleveren. De onvolmaaktheid van deze wereld is ook op dit gebied van toepassing. Deze in een zeer keurig nederlands voorgedragen uiteenzetting lokte vanwege de talrijke magistraten, zowel van de staande als zittende magistratuur, alsmede van de aanwezige confraters, een verdiend applaus uit. Stafhouder Ludovic Moyersoën, complimenteerde in zijn repliek eerst de spreker voor het eerlijk en wetenschappelijk gefundeerd karakter van zijn voordracht. Hij onderlijnde daarnaast vooral het menselijke aspect in de moeilijke opdracht van de psychiater tegenover de betichte-mens. Deze gevatte repliek werd eveneens op een warm applaus onthaald, waarna een receptie plaats had. Nadien begaven de genodigden zich naar een restaurant in de stad voor het feestmaal. Verschillende dames hadden er ook dit jaar aan gehouden hun echtgenoten te volgen... en aan de bijeenkomst een gezellig en lieflijk uitzicht te geven.

F. Bogaert.

OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

(1 december - 31 december 1958)

I. Staats- en Administratief Recht.

1. *Prijsreglementering — Benzine en gasolie.* — Het M.B. van 29 november 1958 (S. 1-2 december 1958, 8653) stelt de maximum prijzen voor benzine en gasolie vast.

2. *Buurtspoorwegen.* — Bij M.B. van 27 december 1958 (S. 4 december 1958, 8697) worden wijzigingen aangebracht aan de algemene bepalingen voor het vervoer van reizigers, reisgoed en honden op de buurtlijnen vergund of te vergunnen aan de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen.

3. *Landsverdediging.* — Het M.B. van 1 december 1958 (S. 4 december 1958, 8704) stelt de duur der vrijwillige dienstnemen en wederdienstnemen vast.

4. *Onderwijs.* — Het K.B. van 27 september 1958 (S. 5 december 1958, 8724) stelt het organiek kader der inspecteurs van het Middelbaar- en Normaal onderwijs vast.

5. *Onderwijs.* — Het K.B. van 23 oktober 1958 (S. 5 december 1958, 8725) bepaalt de regelen tot vaststelling van het aantal provisors en hoofdonderwijzers in de koninklijke atheneën en lycea.

6. *Onderwijs.* — Het K.B. van 3 november 1958 (S. 5 december 1958, 8726) wijzigt, wat de bevoegdheden van de raad van beheer betreft, het K.B. van 3 oktober 1953 houdende algemeen reglement voor de Rijksuniversiteiten.

7. *Internationale Overeenkomst.* — In het Staatsblad van 6 december, 8746 verscheen de tekst van het internationaal verdrag betreffende de bescherming en de integratie van de inheemse bevolkingsgroepen en andere in stamverband of half stamverband levende bevolkingsgroepen in onafhankelijke landen, aangevaard op 26 juni 1957 te Genève door de Internationale Arbeidsconferentie tijdens haar veertigste zitting. Dit verdrag werd door België op 19 november 1958 bekrachtigd.

8. *Diensten van de Eerste Minister.* — Het K.B. van 1 december 1958 (S. 8-9 december 1958, 8776) wijzigt het K.B. van 20 januari 1939 houdende vaststelling van de werking en de bevoegdheid van het vast wervingssecretariaat.

9. *Landbouw.* — Het K.B. van 10 november 1958 (S. 10 december 1958, 8792) wijzigt het K.B. van 24 oktober 1955 tot vaststelling van het organiek kader van de nationale dienst voor afzet van land- en tuinbouwprodukten.

10. *Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg.* — Het K.B. van 8 december 1958 (S. 10 december 1958, 8848) stelt de bevoegdheden van de Ministers van Arbeid en Sociale voorzorg vast.

11. *Wateringen.* — Bij K.B. van 3 december 1958 (S. 14 december 1958, 8917) wordt het K.B. van 13 maart 1935 betreffende de bevoegdheid der provinciegouverneurs inzake wateringen opgeheven.

12. *Internationale Overeenkomst.* — In het Staatsblad van 14 december 1958, 8918 verscheen de tekst

van de overeenkomst tussen België en de republiek Tsjecho-Slowakije betreffende de luchtdiensten en bijlage ondertekend op 12 maart 1957 te Brussel.

13. *Internationale Overeenkomst.* — In het Staatsblad van 15-16 december 1958, 8940 verscheen de tekst van het akkoord inzake het luchtvervoer tussen België en de volksrepubliek Bulgarije en bijlage ondertekend te Sofia op 14 mei 1957.

14. *Internationale Overeenkomst.* — In het Staatsblad van 15-16 december 1958, 8943 verscheen de tekst van het luchtvaartakkoord tussen België en het koninkrijk Marokko en bijlage, ondertekend te Rabat op 20 januari 1958.

15. *Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw.* — Het K.B. van 3 december 1958 (S. 17 december 1958, 8958) wijzigd het K.B. van 2 juli 1957 betreffende de werving van de ingenieurs van bruggen en wegen.

16. *Landbouw.* — Het M.B. van 5 december 1958 (S. 18 december 1958, 8976) stelt het bedrag der premieën toegekend aan de instellingen die uit Belgische melk zekere melkderivaten voortbrengen vast.

17. *Verkeerswezen.* — Het K.B. (S. 18 december 1958, 8979) wijzigd het K.B. van 9 mei 1936 houdende algemeen reglement betreffende het vervoer van zaken door middel van motorvoertuigen.

18. *Landbouw.* — Het K.B. van 10 december 1958 (S. 19 december 1958, 9000) bepaalt bijzondere maatregelen tot bestrijding van de rundertuberculose.

19. *Handel en vervoer van springstoffen.* — Het K.B. van 23 december 1958 (S. 22-23 december 1958, 9075) stelt het algemeen reglement betreffende het fabriceren, opslaan, onder zich houden, verkopen, vervoeren en gebruiken van springstoffen vast. Dit K.B. omvat 304 artikelen.

20. *Ministerie van Financiën.* — Het K.B. van 15 december 1958 (S. 24 december 1958, 9132) wijzigd het regentsbesluit van 15 december 1948 houdende regeling van de ambtsbevoegdheden van het begrotingscomité.

21. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Het K.B. van 6 december 1958 (S. 24 december 1958, 9141) wijzigd het regentsbesluit van 5 september 1946 houdende vaststelling van het organiek kader en van de weddeschalen van het personeel van het Ministerie van Verkeerswezen.

22. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Het K.B. van 6 december 1958 (S. 24 december 1958, 9142) wijzigd het K.B. van 27 januari 1954 tot vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Verkeerswezen.

23. *Politie van het wegverkeer. — Beperking van de snelheid.* — Bij het K.B. van 22 december 1958 (S. 24 december 1958, 9145) wordt het K.B. van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het verkeer gewijzigd. De snelheid wordt beperkt, onverminderd de lagere snelheidsbeperkingen :

1) Tot 60 km. per uur op de openbare wegen die deel uitmaken van de agglomeraties Antwerpen, Brussel, Charleroi, Gent, Luik.

2) Tot 80 km. per uur op al de openbare wegen met uitzondering van de in de categorie van auto-wegen ingedeelde wegen, alsmede de in onder 1) be-

doelde wegen op al de zaterdagen, zondagen, de dag vóór wettelijke feestdagen en wettelijke feestdagen

24. *Springstoffen.* — Het M.B. van 3 november 1958 (S. 24 december 1958, 9147) stelt de ambtelijke erkenning en indeling van de springstoffen vast.

25. *Invoer.* — Bij M.B. van 18 december 1958 (S. 25 december 1958, 9207) worden maatregelen betreffende de invoer van goederen vallende onder het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor atoomenergie of onder het Verdrag tot oprichting van een Europese Economische Gemeenschap voorgeschreven.

26. *Prijsreglementering — Benzine en gasolie.* — Bij M.B. van 22 december 1958 (S. 25 december 1958, 9217) worden de maximum prijzen voor benzine en gasolie vastgesteld.

27. *Financiën.* — Bij de wet van 24 december 1958 (S. 26-27-28 december 1958, 9260) worden voor het dienstjaar 1959 voorlopige kredieten geopend.

28. *In- en Uitvoer.* — De M.Ben. van 20 december 1958 (S. 26-27-28 december 1958, 9263-64) wijzigen die van 11 september 1957 houdende schorsing van de verplichting tot overlegging van een vergunning bij de uitvoer en de invoer van bepaalde goederen.

29. *Landbouw.* — Het M.B. van 9 december 1958 (S. 29-30 december 1958, 9292) vult het M.B. aan van 5 december 1958 houdende vaststelling van het bedrag der premieën toegekend aan de instellingen, die uit Belgische melk zekere melkderivaten voortbrengen.

30. *Internationale Overeenkomst.* — In het Staatsblad van 29-30 december 1958, 9293, verscheen de tekst van de overeenkomst tussen België en de Roemeense volksrepubliek inzake het luchtvervoer en de bijlage ondertekend op 4 december 1956.

31. *Oorlogsschade.* — Het K.B. van 19 december 1958 (S. 29-30 december 1958, 9306) stelt inzake oorlogsschade aan boten de vergoedingscoëfficiënt toepasselijk voor de periode van 1 oktober 1958 tot 31 december 1958 vast op 5,90.

32. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 24 december 1958 (S. 29-30 december 1958, 9307) wijzigd het K.B. van 16 juli 1951 betreffende de bevorderingscomité's.

33. *Landbouw.* — Bij K.B. van 6 december 1958 (S. 31 december 1958, 9336) worden voor het dienstjaar 1957 compensatievergoedingen op inlandse tarwe toegekend.

II. Burgerlijk recht.

34. *Akten van Burgerlijke Stand in de Oostkantons.* — Het K.B. van 2 december 1958 (S. 17 december 1958, 8959) stelt de datum, waarop de akten van de burgerlijke stand opgemaakt tijdens de bezetting in het gedeelte van het Belgische grondgebied dat in mei 1940 wederrechtelijk bij Duitsland werd ingelijfd, door fotocopieën zullen vervangen worden.

III. Arbeidsrecht en Maatschappelijk Hulpbetoon

35. *Paritaire comité's.* — Het K.B. van 5 december 1958 (S. 8-9 december 1958, 8778) wijzigd het K.B. van 23 april 1958 houdende oprichting van gewestelijke paritaire comité's voor de havens.

36. *Dorsondernemingen — Opzeggingstermijnen.* — Het K.B. van 3 december 1958 (S. 11 december 1958,

8857) stelt de opzeggingstermijnen van de ondernemingen die onder het nationaal paritair comité voor de dorsondernemingen ressorteren, vast.

37. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het K.B. van 9 december 1958 (S. 13 december 1958, 8895) stelt het terugbetalingstarief inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering voor verpleging in preventorium en kolonie voor zwakke kinderen vast.

38. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het K.B. van 27 november 1958 (S. 13 december 1958, 8898) wijzigt het organiek K.B. van 22 september 1955 der ziekte- en invaliditeitsverzekering, gewijzigd bij K.B. van 12 november 1957.

39. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het M.B. van 1 december 1958 (S. 13 december 1958, 8899) stelt de uitvoeringsmodaliteiten vast van het K.B. van 27 november 1958 tot wijziging van het organiek K.B. van 22 september 1955 van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, gewijzigd bij K.B. van 12 november 1957.

40. *Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid.* — Het K.B. van 8 december 1958 (S. 14 december 1958, 8925) wijzigt het Regentsbesluit van 26 mei 1945 betreffende de inrichting van de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid.

41. *Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid.* — Het M.B. van 9 december 1958 (S. 14 december 1958, 8926) stelt de refertelonen voor de toepassing van artikel 83 paragraaf 2 van het regentsbesluit van 26 mei 1945, betreffende de inrichting van de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid vast.

42. *Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid.* — Het M.B. van 8 december 1958 (S. 18 dec. 1958, 8982) wijzigt het M.B. van 13 juni 1945 betreffende de controle over de werklozen.

43. *Voedingsnijverheid — Arbeidsduur.* — Bij K.B. van 8 december 1958 (S. 19 december 1958, 9004) wordt de beslissing van 7 juli 1958 van het paritair comité voor de voedingsnijverheid, betreffende de verkorting van de arbeidsduur, bindend gemaakt.

44. *Wasserij, ververij en ontvettingsbedrijf.* — Bij K.B. van 16 december 1958 (S. 22-23 december, 9073) wordt de beslissing van 14 mei 1958 van het nationaal paritair comité voor het wasserij-, ververij- en ontvettingsbedrijf betreffende het betalen van de begonen arbeidsdag in de wit- en zelfwasserijen, alsmede in hun depots en in de strijkondernemingen, bindend gemaakt.

45. *Bestuur van het Zeewezen — Arbeidsvoorwaarden.* — Het K.B. van 6 december 1958 (S. 24 december 1958, 9144) wijzigt het K.B. van 3 augustus 1955 tot vaststelling van de arbeidsvoorwaarden en het bezoldigingsstelsel van het bijzonder personeel van het loodswezen van het bestuur van het zeewezen.

46. *Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid.* — Bij M.B. van 18 december 1958 (S. 31 december 1958, 9338) worden sommige dagen van inactiviteit met arbeidsdagen gelijkgesteld voor de toepassing van artikel 75 van het Regentsbesluit van 26 mei 1945 betreffende de inrichting van de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid.

IV. Fiscaal recht

47. *Douane en accijnzen.* — Bij K.B. van 17 september 1958 (S. 25 december 1958, 9199) wordt het

tarief voor invoerrechten behorende tot de Belgisch-Luxemburgs-Nederlandse Douaneovereenkomst gewijzigd overeenkomstig een bij dit K.B. gevoegde tabel, vanaf 17 uur tot 1 uur van de daaropvolgende dag.

48. *Invoer — Overdrachtstaksen.* — Het K.B. van 24 december 1958 (S. 31 december 1958, 9334) wijzigt het K.B. van 11 maart 1953 houdende verhoging der overdrachtstaksen bij de invoer.

H. Boonen

TIDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor gemeenterecht, jrg. 1959 - n° 1 :

Bouwvergunningen — Bouwpremies — Goederen — Leningen — Onderwijs — Pensioenen — Personeel — Politie — Raad — Reglementen — Secretaris — Tuchtstraffen — Veldwachter — Vreemdelingen.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1959 - n° 5 :

Bakels H.L. : Het Europees Sociaal Handvest. — Schadee H. : Standaard-clausules. — V. Bemmelen J.M. : Vergadering van het Psychiatrisch Juridisch Gezelschap op 10 januari 1959. — Aerden A.A.S.M. : Verkeersrechtspraak. — De Hartogh S.L.F. : Arbitrage en Pactum de Compromittendo. — Thunnissen H.O. : Geen feitelijke grondslag.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jrg. 1959 - n° 4569 :

Polak R.J. : Het onrechtmatigheidsbegrip. — 40 jaar na 1919. — Spanjer A. : Een vergelijkend overzicht der vennootschapsbelasting in onderscheidene landen.

Arbitrale Rechtspraak, jrg. 1959 - n° 457 :

A.S. Fransen van de Putte : De behandeling van een arbitrage door partijen.

Journal des Tribunaux, jrg. 1959 - n° 4222 :

Bourgau W. : La loi du 30 avril 1958 relative aux droits et devoirs respectifs des époux.

Revue Internationale des sciences administratives, jrg. 1959 - n° 4 :

Pooterman J. : Des diplomates et de leur statut. — Becker Fr. : The Donoughmore Report and the Franks Report. — Levit P. : La procédure administrative tchécoslovaque. — Kent R. : The Battle of the 1958 Budget. — Garcia E. : Aspectos de la Administracion consultiva. — Vandendries J. : L'influence de la politique dans la vie de l'administration en Belgique.

Recueil général, jrg. 1959 - n° 20051 :

Impôts sur les revenus. — Communauté. — Succession. — Taxe de facture sur les contrats d'entreprises. — Taxe de transmission. — Loi du 23 décembre 1958. — Taxe de transmission.

Revue de droit intellectuel, jrg. 1959 - n° 6-7 :

Casalunga A. : Sur la brevetabilité en France du procédé d'analogie dans l'industrie chimique.

Recueil Dalloz, jrg. 1959 - n° 4 :

Morange G. : La hiérarchie des textes dans la Constitution du 4 octobre 1958.